Kayıtsız

SAYI
13 - 14 - 15

İKİNCİ YIL: 1934

Sütünlarımız inkilâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.

Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazlar bir nüsha sonraya kalır.

İçindeki yazılar

Liselerde Yunanca ve Lâtince öğreiilmelidir.		*Esat Adil*
Baş çayıra doğru	(kara günler:)	*İbrahim Şevki*
Gün olur	(Şiir)	*H. Fehmi*
Türk takvimi		*İsmail Hakkı*
Bir muallim nasıl olmalıdır.		*Sadettin*
Bir mektuptan		*M. İrfan*
Hanydıncı Hüseyin ağa (antkalar serisi:)		*İsmail Hakkı*
Harman kızları (Anadolu hatıraları) (şiir)		*HA.BE*
Vilâyetimiz kooperatifleri.		*ismail*
Çocuk bayramı marşı	(şiir)	*Dr. Hilmi*
Ulu Gazi bin yaşa	(şiir)	*İbrahim Şevki*
Geyikli Baba	(Tarih tetkikleri)	*Kurt oğlu Kâmil*
Şükran	(şiir)	*Samih Rifat*
Ayrılık	(şiir)	*ibrahim Şevki*
Türk inkılâbının ana hatları		*Nazım*
Mezarımı ziyaret	(Şiir)	*Mustafa Seyit*
Mezun olurken..	(Şiir)	*Refik Fikret*
Bir sağnak gecesi	(Şiir)	*Esat Adil*
Akdeniz kıyılarından Doçaya cevab	(Şiir)	*Ali Rıza*
Halkevimizin üç aylık faaliyeti		

* *

Balıkesir Vilâyet Matbaası

ADRES
Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri : HALKEVİ

İmtiyaz sahibi
Tevfik Fikret

KAYNAK

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

ABUNASI
YILLIĞI : 150 Kuruştur
6 AYLIĞI : 80 »

Neşriyat Müdürü
Esat Âdil

Maarif Vekil
Hikme Bf.ye

Liselerde Yunanca ve Lâtince öğretilmelidir.

Üniversitelerin içtimaî nizamı kurmak, veyahut mevcut nizamı muhafaza etmek yolundaki ilmî rolleri dikkatle göz önünde tutulacak bir meseledir. Ancak ilim kürsilerinden verilecek direktifler, yapılacak telkinlerle yetiştirilmiş olan bir nesil iledir ki içtimaî bünyenin kuruluş hataları ve noksanlıkları tashih ve izale olunabilir.

Türk milleti Gülhane hattından beri kendine garp medeniyetinin tarihî seyrini içtimaî bir mahrek tanımak istemiştir.

Fakat radikal olmıyan bu zihniyetin, telifçi ve müterediddit adımlarla inkilâbımızın eşiğine kadar nasıl sürüklenüp geldiği malumdur. Bu gün yüzümüzü tereddütsüz, korkusuz garbe çevirmiş bulunuyoruz.

Muayyen bir muhitin içtimaî zaruretlerini kaideleştiren külliyat olduğu söylenen medenî ve ceza hukukunu bir hamlede İtalyadan, İsviçreden, Almanyadan iktibas ettik. Devlet halinde yaşayışımız ve millet şeklinde yürüyüşümüzün bütün icaplarını da ayni şekilde garplılaştırdık.

Bütün bu hamle ve hareketlerimize ilmî disiplin verecek olan üniversitemizide kurmuş bulunuyoruz. Fakat bu derecede Radikal bir inkilâbın nasılsa haricinde kalmış olan mühim bir mesele var. Bu da bugünkü Garp medeniyetinin bilhassa siyaset, felsefe ve hukuk kültüründe büyük bir ehemmiyet ve rolü olan eski Yunanca ve Lâtince lisanlarıdır.

Eskiden İslâm ve arap medeniyetine mensup olan medreselerde Arapça ve Acemce ögretilirdi. Ancak bu suretle o medeniyetin kültürüne sahip olunabilirdi. Gerek hukukî, gerek felsefî bütün malzemeleri ancak bu iki vasıta ile tedarik imkânı vardı.

Telifçi ve müterediddit devrenin yani meşrutiyetin mekteplerinde ise Arapça, Acemce ibka edilmiş olmakla beraberFransızcayada yer verilmişti.

Fakat bugün biz ilim ve yaşıyan medeniyet itibarile Garplıyız. ve Garp milletlerile atbaşı gitmek mecburiyetindeyiz. İnkilâbımız bu esas dahilinde mahrekini çizmektedir.

Halbuki; garp medeniyeti edebiyat, felsefe, siyaset ve hukuk noktasından yunanca ve lâtinceyi iki kültür lisanı saymaktadır. Bunun böyle olması lâzım geleceğini de garp medeniyetinin rönesansinda ve tarihî seyrinde açıkça görebiliriz.

Bugün medenî ve ceza hukukumuzun hemen bütün maddelerinin dayandığı prensipler, nazariyeler ve maddelerinin içtimaî ve felsefi tarihçeleri hep bu iki lisanın delâletile açabileceğimiz ilim mahzenlerindendir. Bu itibarla medeniyetlerinin lâtin ve Yunan medeniyetlerile olan sıkı rabıtasını göz önünde tutan Avrupalılar ünüversitelerine namzet talebe yetiştiren mekteplerinde Yunanca ve lâtinceyi ana derslerden saymaktadırlar. Fransızca, Almanca, İngilizce gibi yaşayan dilleri öğretmek ise ayrı bir mesele halinde görülmektedir.

Meselâ Belçika üniversitelerine talebe yetiştiren (atin) lerden mezun olanlar Yunan ve latin lisanlarını öğrenmiş olarak çıkarlar. Fakat üniversiteler için bu da kâfi değildir. Bunun için hukuk, felsefe ve edebiyat fakültelerine girecek talebe en az bir senelik hazırlayıcı sınıflarda ayrıca yetiştirilir. Bu (preparatoire) larda hukuk fakültesini takip edecekler lâtince, felsefe ve edebiyat fakültelerini takip edecekler Yunanca ve lâtince metinler üzerinde çalıştırırlar.

Liselerden ve fakültelerimizden mezun olup Avrupa üniversitelerinde bilhassa hukuk, felsefe ve edebiyat tahsil edecek olanların Yunanca ve Lâtince hususunda ne büyük bir müşkilâtla karşılaştıkları ve bu yüzden ekseriya branışlarını değiştirmek mecburiyetini duydukları malûmdur,

Türk münevverlerinin ve ilim adamlarımızın ilmî çalışmalarını derinleştirememeleri yine bu yüzdendir. Darülfününı, üniversite haline kalp etmek gibi inkılâbın en şerefli en köklü bir hareketini ifa etmiş olan zatıalinizden; lise programlarına Yunanca ve Lâtince lisanlarını ders halinde ithal etmenizi bekliyoruz.

Biz ancak bu suretle bu büyük ilim inkılâbının tamamlanmış olacağına ve garp medeniyetinin tarihî ve yüksek kültürüne sahip olmanın kolaylaşacağına kaniiz.

Müstecaplı Oğlu
Esat Âdil

Kara günler : 8

Baş Çayıra Doğru..

İçeriye girdiğim zaman herkes ayaktaydı.. "Harekâtı harbiye reisi, değirmi masaya abanmış, bekliyor. O da herkesle beraber gözünü gözümün içine dikti.

Yeni mevzii bulup işaretledikten sonra Dalma — Çiftekahveler gerileri istikametinde geri yolları kestirmek gibi tarama gezğinciliklerden yorğun düşmüş, hele birgün önce de kudretli cebel toplarile sahra top mermilerini atacağım diye üzüntüler içinde gecesini geçirmiş bir bölük kumandanının ortalık ağarmadan cephe karargâhına çağrılmasındaki iş ne olabilir?

Alaca karanlığın lamba ışığıyla karışmış bulanık gevşekliği içinde ortalığı süzmeğe vakit kalmadı; bütün bir gece uykusuzluğundan sinirleri bozulmuş, ikide bir, çenesinin usandırıcı esmelerini totmağa çalışan harekâtı harbiyə reisi yorğun bir sesle sordu:

— Topçu, dağlara nasıl çıkarsınız?

Anladım ki dağ cephesine büyük top çıkarmayı kormuşlar... Aklıma gelen başıma geldi; biliyorum, Aydın cephesine mahsus çeteler kütüğündeki [Dağlar], zeybek ünlerile kurumlanarak göklere baş vurmuş, yüce çetin kaya parçalarıdır. Bunun için meslekçe bir muadele yapmağa hacet yoktu. Göğsü ateş ve inan dolu bir bölüğün ağzından ilk çıkan alevli antlar gibi, asırlar görmüş mağdur bir varlığın mütevekkil ilhamiyle cevap verdim:

— Omuzda....

Ağzımdan çıkacak söze bakıyorlarmış. birkaç saattanberi ince eliyip sık dokudukları bir güçlüğün yenilmesi için bu kadarcık kısa ve kolay bir yol, kendilerini şaşırtmamakla beraber farkına vardım ki hepsini sevindirmiş ...

Kurumlu boyu, bosu ile her adımda binlerce kilo ağırlık yükleten topları dağa çıkarmayı ileri sürmek: Degme imtihanlardan degil.

Üstüme devrilen ağır yükü, bağrîma basmamak elden gelirmi ?·

Daha göllerinin altında kan pıhtıları cızırdıyan Aydın yangını, ovaya her gün uğrıyan is kokulu yellerile cigerlerimizi yakup kavuruyor, yüreklerimizi dağlıyor...

Belli ki mukedderatımıza hakim korkak devletin herkesi yılanlar gibi inlere çeken uyuşukanlılığına... Geniş kayğusuzluğuna karşı herhalde elden geldiğinden çok daha üs;ün.. Çok daha büyük atılğanlıklar gerck...

Bir saniye önce gönüllere çöken bunaltılar kalkmış... Bu iç açılması, odaya bile geçti: Yarım inik kalın perdeler. yanlara iliştirildi. Kapı ağzına kadar açıldı. Ciğara dumanlarının kâbusu sıyrıldı gitti.

Şimdi dibindeki kâğıt üzerine daha son ölğün ışıklarını toplıyan lamba şişesi duru, taze bir ciğara dumaniyle tütüyor.

Daha ayaktayız, Harekâtı harbiye reisi, sevincinin sonu olmıyan bir çocuk gibi neşeli... Geleceğin ikbal yıldızlarını avlar gibi gözleri bir aralık kâğıda diklirken bir aralık ta tavana bakıyor. Böylece uyanık bir "istihare„ dalğınlığı geçiriyor...

Parmakları arasında yarı külolmuş siğarasını silkti. Şahsıua ait birkaç dakikalık gizli bir hesap ve kitabın müspet bir karara bağlanan pilânçosunu serdi :

— İşte, dedi ve parmağ nı yürüttü:

Şeyh köyü — Ahat — Kıranköy üzeri ıden Hummakaya ile Hacetdede arasında "Başçayır„ !...

Şeyhköyünden Ahada kadar yol, o kadar zorlu degil, fakat üst yanı, harta üzerindeki karğacık burğacık çizgilerin dilinden bile açıkça okunuyordu ki oraları, tırmanması pek güç.. Sürekli yokuşlarla dik ulu dağlar...

Kara çizgilere bakmak bile istemedim, müsafirlere başımı çevirdim ve :

— Efeler yardım ederse, allaha sığınarak kazasız. belâsız çıkarız. Dedim.

— Toplar, kızan işitiyor...

Sedası yükseldi ve efeler tarafından :

— İnşallah. yarın beş yüz kişi hazır!.. Karşılığiyle iş sağlama bağlandı...

***

Henüz kapalı tutulmakta olan cephe gizli işlerini deşmege lüzum görmedim. Reisten aldığım serkildoryanı dudaklarıma iliştirdim. Hep birlikte dışarıya çıktık. Odanın ağır havasından kurtulduk.

Teşrinlere vergi hafif çiselomiş bir hava altında nemli toprakların kokusunu alıyoruz.

Bir incir bağçesinin harimini atladık. Sürülmüş toprak üstünde, bodur kalmış sık fidanlara sürtüne sürtüne sürtüne ilerliyoruz. Sağımızda harekâtı harbiye reisi.. Solu ilerimizde Şeyh köylü Hacı Mehmet.. Daha yanı açığımızda bir kaç Efe... ava yayılmış gibi konuşmadan yol alıyoruz. Bir kurşun atımı var yok: Ulu cevizlerin diplerine serpiştirilmiş, üstleri ot örtülü topları.. Onar, onbeşer hayvanlık tavlaları.. Acele kurulmuş çadırları.. Mutbahının kesilmemiş dumanları ve incir ağaçlarının altında gümelenmiş, sıcak çorbaya kaşık atan askerlerile bölük, göründü. O zamana kadar bilmem neden, kilitlenmiş olan ağzım göğsümden kabaran geniş bir solukla açıldı. Efeleri göstererek:

— Reis bey, dedim, zeybeklerin şanlı gazâ nasibine şu koçyiğitlerin de içi titriyor.. Bize de bir ateş izni...

Millî cephe reisi, millî çeteler reisleri ve millî topçu bölüğü hesabına üç tarafın da hal lı gururunu okşıyan tatlı bir heyecanla epey dalmışız. Önünde durduğumuz bir sofranın daveti karşısında ancak toplanabildik..

***

— Topçu, şimdi bana anlat: Bu koca alâmetler, o yalçın dağlardan nasıl çıkacak?

Bir tosun okşar gibi elimi namluya şaplattıktan sonra:

— Kolay, dedim, Şeyhköyüne kadar koşulu gideriz. Orada, yarın beşyüz kişi birikinceye kadar, belki öğleden evvel de.. Beşikle namluyu bir arada ayrı.. Tekerleklerle kundak ayrı.. Kalkanlar ayrı olmak üzere topları sökeriz..

— Deseniz a, buradaki kamacı ustası yetmiyecek.. Nazilliden bir kaç tüfekçi filân da getirtmeli...

Efrat, etrafımızı almış, gözümüzün içine bakıyor. Meraklı bir ava hazırlanan yürekleri taşkın avcılar gibi hemen hepsi bir ağızdan:

— Usta filân istemez, efendim, biz daha çabuk sökeriz, Dediler.

***

Allaha emânet.. Besili hayvanları, Tosnn askerlerile bölüğü arkadaşım zabit vekili Nazım efendiye ısmarladım.

Yürüyüşe geçen bataryanın kolbaşısını yolun saptığı derebaşındaki burnu kıvrılıncıya kadar gözettim. Sonra reisin odasına çekildim.

Bataryanın gönderildiği Başçayır denilen üçyol gurubuna bağlı dağ mıntakasının soğuğundan.. Hergün bize çay' şeker, pekmez, yemiş, "kuru incir„ gönderileceğinden bugün arkamızdan hayvanlara yürük çadırı, nöbetçilere kepenek vesaire

öc, bam başka silâhların var!..

*
* *

Dağlar, gəne mahşer gibi... dinğin öküzler, yedekte... İkinci günün bu pek erken başlıyan yangını yüksek çalışmasile nasırlanan omuzlar, düşecek yerde, görüyorum ki daha yatışkın, daha kabarık, şanlı şerefli yüküne destek olmuş... Medeniyet vahşilerine ayak direyen bacaklar, daha canlı. Daha alışkın, titre - meden işliyor..

Hacı Mehmedin.. Bu eski kocamış askerin "Doksan üçe„ ait canlı, andaçlariyle tatlı bir muhabbet kaynatıyoruz.

Ahatlar imamının konukçuluğundan [!] duyduğum manevî tadı da hiç unutamıyorum.

İşte böyle içimin benimsediği tatlı koygular [**] arasında yaya sardığımız iki günlük çetin yolun yorğunluğunu bile duymadım.

Kestanelikler üstüne şahin yuvaları gibi kurulmuş olan Kıranköyüne saptığımız sırada ben de şaştım; bir aşağıya bakıyor, bir de yukarıya bakıyorum; inilip çıkılması tek başına bile güç görünen, bu kuş uçmaz, kervan geçmez yerlerden hangi kuvvettir ki bizi bu kadar kısa bir zamanda dağlar dayanmaz yükümüzle aşırdı?..

Artık şüphem kalmadı ; içerden gelen herşey, can odü soğumamış bir kanyarlıkla, değil dağları dünyayi bile yerinden oynatır....

Üvey babasının, pundunda kahrına uğrıyan şu garip, yoksul, kolu kanadı kırık millet, can korkusundan gücü yetse, yerin dibine tırnakları batıracak, dehşetli parlayışlarla her köşeden bir yanar dağ deşecek....

*
* *

Yürüdük.. Saatlerce yerinde sayan yıllaşmış adımlarla kayalar sökerek, bilekler kırarak, halatlar koparark yörüdük

Hep o sıcaklığın şevkile coşkun gönüller, dem olurdu ki "allah - allah„ şakımasile taştığı sıra, ayaklar altında yerlerin bile kımıldadığı seziliyor !..

Yörüdük; tam kırk sekiz saat, bir pazlamayla bir çökelege yatan baldırı çıplak erlerin gayretile keskin yamaçlar, sivri kayalar, korkunç uçurumlar aşdık ta yürüdük !...

O kadar dikine yürüdük ki kurumlû bulutların uçarı sırtlarına basıyoruz artık!...

İbrahim Şevki

[*] Konukçuluk — Müsafirperverlik
[**] Koygu — Tesir

Gün olur

Emel renge karışır,
Sonra bize alışır;
Hislerimiz başısır
Bir ilkbahar adında!

Ne bir tüy ve ne bir iz
Uçanlar yalnız biziz;
Gün olur en hafifiz
Saadet kanadında!

Renklere katılırız
Ruhumuz orda yaşar!
Gün olur atılırız
Hasretin hızı kadar!

Seni bir meçhul keder
Sürüklüyorsa eğer
Benliğinden çıkıver:
Çıkış herşeye vadeder!

H. Fehmi

Türk Takvimi

Dilimizin sadeleştirilmesi için her tarafta büyük bir alâka ve faaliyet vardır. Fakat bu çalışma ve araştırmalar arasında şimdiye kadar takvimimizin yani ay, gün ve senelerin Türkçeleştirilmesi hakkında bir mevzua tesadüf edemedik.

Senelerden beri (köylü) ve (şehirli) diye Avrupalılar gibi iki sınıfa ayrılan millet, birbirlerinin dilinden anlıyamazlardı. Hatta bugünde böyle. Dilimiz arasından ecnebi kelimelerin çıkarılarak hepimizin anlıyabilecegi bir dil ile konuşmak, okuyup yazmak bizim için ne büyük saadet olacaktır !.

Gerçi, eskiden Türk dilide muhtelifti. Fakat, koca bir dünyayı teshir ederek baştan başa kucaklıyan Türk, sayısız kabilelere ayrılmış ve bu kabailde uzak mesafelerde birbirlerinden ayrı yaşamış oldukları için dilleride ayrılmıştı. Tarih bu Türkçeleri şu suretle tasnif eder ve:

" Anadolu ve Rumeli ehalisile Kafkas, Azerbaycan halkının lehcesine (cenup) veya (garp Türkçesi), Türkistan halkının lehçesine (çağatayca) veya (şark Türkçesi), Volga boyu Türklerinin lehçesine (Tatarca) veya (şimal Türkçesi) derler ...„ Der.

Dimek oluyor ki, eski Türklerdede dil, muhtelifti; fakat bir memleket ve bir kabile arasında degil.

Dedelerimizin dili şu tasnife nazaran (Çağatayca) idi. Horasan ve Türkistan taraflarının hakani olan (Çağatay), Cengizhan evlâtlarındandı, ki bu zat, (uyğur) yani, şark Türkçesinden ayrılan bir dilin terakkisine hizmet etmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki dilimiz, Çağatay dilinin kısaltılmış veya arap ve acem kelemelerinin aynen kabul edilmiş şekilleridir.

Binaenaleyh, bugünkü dilimiz ile dedelerimizin dili mukayese edilecek olursa şayanı hayret tebeddüller karşısında kalırız. Bir iki misal gösterelim; Meselâ : (Çor — cin); (sayıro — hasta), anasağon, otacı — doktor), (fam — fal bakıcı), yalğı, yalvı, yat — sihir büğü), (yalafir — elçi), (alango — alakeyik) gibi.

Görülüyor ki, atalar lehçesile dilimiz arasında çok mühim ve hatta ecnebi bir lisan kadar fark varvır. (Kutlu olsun) hepimizin bildiği (mübarek olsun) demek olan bir kelimedir ki (kutlu) kelimesi, yakın zamandaki Türklere münhasırdır. Filhakika, (kut) kelimesi çok eski Türklerde (mukaddes ruh) manasını taşıyan (mukaddes) ve (mübarek) sıfatlarını haiz bir kelime isede eski Türklerde (oyton bulsun) kelimesi (mübarek olsun) manasında kullanılırdı.

Bu münasebetle (Çağatayca) bazı kelime ve edatları kaydediyorum ki bunlarda dilimizdeki denişikliğin derecesini göstermek itibarile mühimdir.

Bakınız ;

Ataş — adaş
Uçun — için [bu kelime aynen Anadolu içerilerinde bugün bile müstameldir.]
Uşanda — orada
Uva — Evet
İlây — İle
Beşfe — Başka
Bay bay — Hay hay
Bota — Bütün
Bılan — beraber
Tahi — Dahi
Tügül — Degil
Tur — Dur
Dik — Gibi
Din — Den [Sen gelmedin ben gelirin. Yani "Sen gelmeden ben gelirim„ gibi]
Sunkira — Sonra

Şindi — Şimdi [Bu kelemede elan köylerimiz de müstameldir]
Kançe — Kaç
Kamur — Hep
Kaydağ — Nasıl
Munca — Bu kadar
İ — Ne
Tinek — Derki
Hât — Peki
Yalğuz — Yalnız
Yana — Yine
Uşandak — Öylece
Davde — De
Kayo — Hangi
Bile — Beraber [Bu kelemede bugün köylerimizde müstameldir.
Lâ — Ah, eyvah
Kani — Hanî

Bunlardan başka eski kitaplardan toplanılan bazı edatları da geçiriyorum. Bu edatların çağataycadan sonra ki nesle ait olduğu bugünkü dilimize yakın olmasından ve yüz iki yüz sene evvelki eserlerde görülmesinden anlaşılmaktadır:

Beraberince — Birlikte (Beraberince Al Gel!) gibi ki bu kelime elyevm müstameldir.
Bilece — Beraberce
Cileyin — Gibi (Var n ı aya bencilen !) gibi
Uşbu — İşbu (İşte bu) dan muhaffeftir)
Cak — Dek
Uşda — İşte
Ancilâyin — Öylece
Kaçan — Her zaman (Bu kelame arnavutlar , dolayisile Rumelili muhacirler tarafından aynen kullanılmaktadır)
Özki — Başka
Nice — Ne kadar. (Bu keleme "Nice seneler muammer olasın!„ tarzında halâ kullanılır)
Yuhsa — Yoksa
Kamu — Bütün
Nedeklu — Ne kadar
Gibice — Güya onun gibi (Bu kelemede elyevm müstameldir)
Püf — Hiç
Geliser — Gelecek
Gine — Yine [Bu kelemelerde köylerde aynen kullanılmaktadır]
Kangi — Hangi
Kani — Hangi
Sankim — Sayki (Bu kelimede bazı köylerimizde söylenmektedir.)
Bile — Beraber [„ „ „]
Deyin — Dek
Olmağın — Olmakla
Nolakim — Ne olaki
Artuk — Artık
Yalığuz — Yalnız, ancak
Kançıru — Nereye
Kande — Nereye
Kati — Çok
Biki — Gibi

Hülâsa, dilimizin sadeleştirmek suretile birleştirilmesi mevzu bahsolurken aceba, diyoruz; takvimimiz ne şekil alacaktır?. Bu hususta yaptığımız tetkiklerle okuduğumuz eski tarihlerde tesin Türklerine ait bir takvim gördük. Bu takvime göre her on iki seneye (Çağ) derlerdi. Bu on iki sene on iki hayvan ismile yat edilirdi. Bir adam, hangi hayvan senesinde dünyaya geldise o hayvanın kut iyeti derecesine göre hürmet ve itibar görürdü. Ayni senede doğan bir kızla bir oğlan. hatta, birinci koyon yılında doğan bir kızla ikinci koyun yılında doğan bir oğlan da katiyen birbirlerile evlenemezlerdi ve bu kızla oğlan eş ve kardeş added l'rdi. Binaenaley, seneler hayvan isimlerile yadedildiği için bu aylarda hayvanların isimlerile söylenirdi.

Takvimi ihtiva eden hyvanlaar şunlardı.

Keskü, Seçtan — Sıçan
Ot, Od — Öküz
Pars, Bers — Kaplan
Tavuşğan, Taoşğan — Tavşan
Nak — Timsah
Yılan — Yılan
Yunt, Yend — At
Kuy — Koyun
Piçin, Peçin — Maymun
Kakuk, Darvuk, Tegağu — Tavuk
İt — Köpek
Tonğuz, Tenkmez — Domuz

İşte bu isimlerle yadedilen on iki hayvan on iki seneyi teşkil ederdi. Fakat bilemeyiz, (Türk Dili tetkik cemiyeti) gine bize eski usul takvimi mi; yoksa meden î bir formülmü hediye edecektir?...

Çağış, Kadı zade
İsmail Hakkı

Bir Muallim Nasıl Olmalıdır.

Evvelâ usullerin ve mketep levazımının intihabı pedağojiye ait bir takım meseleler doğuruyorsada en mühim olan mürebbi ve müallim gibi çoçukların daima gözleri önünde canlanan ve kendilerine bir şeyler öğreten, kendilerini çalıştıran bir amilin onların inkişafları teşekkülleri üzerinde bir tesir icra edeceğini evleviyetle düşünmek iktiza eder. Mürebbilerin ve muallimlerin arzedebilecekleri psikofiziyolojik muhtelif vasıfların terbiye noktai nazarından kıymetleri ne olabilir.

Bu vasıflardan bazıları bizim elimizde değildir. Meselâ yüksek bir boy, kuvvetli bir vücut ve ahenktar bir sese malik olan bir muallim daha kolaylıkla nüfuzunu temin edebilir. Fakat muallim ve mürebbinin nüfuzu zarurî olarak bu vasıflara merbut ve münhasır değildir. Zira bunların aksi vasıflarda bulunan muallimlerin de muvaffakıyetleri tecrübe ile isbat edilmiş vaıkalardandır. Haricî vasıflardan diğer bir kısmı bizim elimizdedir. Muallim ve mürebbinin kıyafeti, vaziyeti, duruşu, hareketleri, bakışı ilâ,. gibi çocuklar üzerindeki nüfuzunu temin hususunda çok müessir olabilirler.

Kıyafeti derli toplu, bakışı keskin ve müşevvik olan bir muallimin çocuklar üzerinde daima müessir olabilmesi aşikâr bir meseledir. Bilâkis bunları ihmal etmek, kin ve zulüm gibi hislerle mütehassis olan bir muallim çocukların gözlerinden tabiatile düşebilir. Mamafih fiziyolejik vasıfların pisikolojik vasıflara göre kıymetleri ikinci derecededir. Bu gibi vasıflar muallim ve mürebbinin şahsiyetini sarsamazlar.Muallim ve mürebbinin pisikolojisi üç muhtelif istikamtte kendini gösterir: (1) Tedrisi kabiliyetini (2) terbiye kabiliyetini, (3) çocuklar hakkında bir hüküm verilen ve onların anlamak kabiliyetini. Bir mürebbi ve muallim bu üç cihetten birinde pek parlak olabildiği halde diğerlerinde temeyyüze demez. Bu üç kabiliyetin ne nisbette bir arada bulunduklarını ve birbirleri üzerinde mütekabilen ne gibi tesirler icra ettiklerini görmek dikkate şayan bir meseledir.

Tedris kabiliyeti. Eyi şakirtler yetiştirebilmek için bir muallimin sözleri gayet vazih olmak mı eyidir..? Yoksa muallimin izah ve takrirlerini takip etmek zor olmak mı daha eyidir? Bu garip suallere terbiye eserlerinde çok tesadüf edilmektedir. Bazı meşhur terbiyeci ruhiyatçılara göre çalışkan ve parlak mefkûre sahiplerini

meydana çıkaran muallim ve mürebbiler en beliğ ve en vazih sözlü ve takrirli olanlar değildir. Verdikleri derslerde şüpheler kalan ve sualler irat eden muallimlerdir. Bunlar merakı tahrik ve tevlit etmekle beraber tedrisatta bulunmaya muvaffak olurlarsa kâfidir. Faka eyi verilmemiş bir ders sayesinde çocukların gayretlerini tahrik etmeğe muvaffak olurlarsa yine zannedildiği kadar esefe şayan birşey değildir.

Halbuki bu sözler fesahatı ve belâğat noktai nazarından muallimleri lâfzî ve manevî takayyütlü takrirlerle izahlarda bulunmalarına ve ihmalkâr davranmalarına teşvik etmemelidir. Çünkü bu sözler ancak güzide bir zümre hakkında kabili tatbiktir ve yalnız tedrisata aittir. Bilâkis her şey gösteriyorki muallim kendi vukufunun çocuklara anlıyabilecek bir kalıba sokmalı ve bunun için onu çocuklar zihnî tarafından temsil edebilecek tabirlere terceme etmelidir. Terbiye eserlerinde muallimlik ve mürebbilik hakkında iki nümune göze çarpıyor. Biri romantik, aksülamelleri seri olan, mebzul fikirler çıkaran taharri sahipler ni ihtiva eder. Bu nümuneye mensup muallimler telkin ettikleri şevk ve galeyan hasebile pek takdire şayandırlar. Diğeri kilâsik nümunedir. Buna mensup olanların aksülamelleri batidir. Fikrî mahsuleri itinakâr ve devamlıdır. Fakat bunlardan yetişen muallimler fenadır çünkü gayet itina ile verdikleri dersler ezber okunan kitaplara benzerler.

Terbiye kabiliyeti — Terbiye mesleği için en münasip olan vasıflar [hüküm, nüfuz ve sevimli olmak]... İlâh gibi. Bazı hallerde mürebbi yalnız müsbet bir tesir icra etmekle kalmıyor. Menfi tesirlerde de bulunuyor. Bu sınıf mürebbiler [bilhassa ebeveyn gibi] çocukların inkişafları üzerinde büyük kuvei saika teşkil ederler. Mürebbiliğin en fena ciheti budur.

Hükmetmek kabiliyeti; çocuklar üzerinde bir nüfuz sahibi olabilmek için onların vaziyetine, ruhuna biraz nüfuz etmek lâzımdır. Onları anlamalıdır. Muallimler talebelerinin zekâlarına ne ile hükmediyorlar. Bu hakikaten düşünülmeğe şayan bir meseledir. Çünkü talebeye verilen vazifeler ve imtihanlar umumî surette zekânın kıymetini tayinden aciz birer vasıtadırlar. Bir mümeyyizin bir imtihan münasebetile verdiği hükümlerin verme tarzı bile tetkika muhtaç bir meseledir. Bu öyle bir piskoloj ameliyesidir ki muhtelif hallerden sonra tesirleri altında olabilir.

Talebenin sevimli ve sevimsiz olması, mümeyyiz zatın o sırada ki keyfi, yorğunluğu sualin tarzı iradı ilâh gibi hususlar hep bu bapta tesirini gösteren amillerdendir. Siz bir mücrim ve şahitler hakkında münferit tetkik bir hakimin zatî hükümleri için pisikolojiye vakıf olmak ne kadar lâzım ise bir mürebbi için daha elzemdir. Çünkü bir mualiim ve mürebbinin farık vasıflarını teşkil eden, çocuklara karşı terbiyevî muhabbet ve şefkat hissini uyandıran ancak pisikolojik sistemlerdir.

Mamafih çocuğu anlamak bir mürebbi ve muallim için büyük bir müşkülâttır binaenaleyh bu mesleğe girmek isteyenlere bir müddet hayvan pisikolojisile iştigal etmeği itinakâr bir dikkat ve tecrübe ile tavsiye eden yüksek pisikoloğ ve mürebbiler vardır. Hakikaten bu kabil meşguliyetler müstakbel mürebbilerde son derece kıymettar iki meziyet inkişaf ettirebilir . Bu iştigalin semeresinden hem mürebbi kendisi ve hemde talebesi istifade eder.

Bunlardan biri kendisinin müfekkiresinden başka müfekkirlerin faaliyetleri ni de anlamak kabiliyetidir.

Diğeri ise kendisinden farklı sair mevcutlara karşı kendi hattı hareketinin doğuracağı neticeleri düşünebilmek ve hesap edebilmek kabiliyetidir. Yani çok kere hepimiz gerek bir peder sıfatile gerek bir muallim sıfatile herhangi bir sıfatla olursa olsun bir emri fena icra eden, yahut bir dersi eyi anlamıyan bir çocuğa hiddet etmek gibi bir mevkide bulunuruz. Bu kabahatı hep kendi haricimize atarız. Acaba bu kabahatin hiç olmazsa az bir mikdarı kendimize ait değilmi dir? Diye asla düşünemeyiz halbuki bir hayvan üzerinde çalışıldığı zaman böyle bir şeye imkân yoktur. Çünkü çocuk kadar yumuşak olmıyan hayvan böyle hiddet hareketlerine karşı boyun eğemez, münkat davranamaz. Hayvana karşı bu gibi hiddet hareketleri sadece akim kalmaz . Terbiyenin tesirini mahvetmek gibi bir neticeye de müncer olabilir.

Bir hayvan yetiştirildiği zaman tabiatın bir takım itiyatlar kazanması için çizdiği usul ve yollardan harice çıkaracak olursa tam bir muvaffakıyetsizliğe mahkûm olmak daha yakın ve zaruridir bundan dolayı bütün kabahati hayvana bulmağa kalkmak ise gülünç olur. Binaenaleyh sırf hayvanî sahada değilde ve insanî sahada da bu gibi kabahatları kendi nefsimizde aramazda mantıkî bir hareket olmaz mı? evet ve burada fikrimizi bu istikametlere tevcih edersek insana eyi bir müsaadekârlık, sabır ve hilim dersi vermezmi? Ayni zamanda kendi aksülamellerimizin dercei şumulünü diğerleri üzerinde husule gelen neticeleri kontrol sayesinde ölçmek yolunuda anlatmaz mı?

Hülâsa: bizim kendi hareketimizin derecei tesiri hakkında bu şuur kadar tertipkâr birşey olamaz zannındayım.

SADEDDİN

Halkevi Kaynak Mecmuasına

Ey kalbi kaynak olanlar;

Şu sonsuz kubbenin yıldızları sönmekte, tatlı mavi rengi kararmakta... Gençliğin kalplerindeki ateş kül tutmakta... Kanı delirenlerin önüne konulan manilere çarparak çıkardığı coşkun ahenk işitilmemekte.

Son senelerin uyuşturucu havası içinde esneyişten başka bir şey görülmüyor.

Bu kubbenin sönmeye yüz tutan kandillerinin altında, esneyişlerin arasında birdenbire bir kaynağın tatlı şırıltısını duydum . Artık hiç bir şeyden korkmuyorum. Çünkü kaynayan bir menba var. Bu menba ki önüne dikilecek manilerin hepsinden sel olup taşacak, aşacak, icabında yüksek yarlardan şelâh olup şarıldayarak akacak.

Şelâle olan kuvvet neye kadir değildir?

İşte biz o kuvvetiz !

Karanlık isterse bütün kâinatı kaplasın; güneş yerine ıztırabın kızıllığı bizi aydınlatır. Bu ışık, karanlıkta gözü dumanlanan milyonlarca kişinin gözlerini kamaştıracaktır. Belki ânî bir heyecana tutulacaklardır. Belki alaylı kahkahalar veya sevinç nidaları duyulacaktır. Belki de hayretten büyüyen gözler yaşlanacaktır. Biz şimdi bunların hiç birini düşünmeğe mecbur değiliz. Ciddî bir iş başında birbirine kenetlenen dişlerimizle, kırışıklı fakat lekesiz açık alnımızla, daima pırıltılar saçan gözlerimizle yürüyeceğiz. Herşeyi görmeğe, duymağa çalışacağız! Bir gün; oda, meçhullüğün içinde yolumuza dikilen engeller karşısında derinden bir alaylı kahkaha saçacağız. Bu kahkaha biran dağı taşı çınlatacak, kartalları bile ürkütecektir. Bu kahkahanın içinde öncümüzün alevli haykırışile:

— "Durmayalım düşeriz!„ Sesini işiteceğiz. Kaynak, o zafer meşalesi sönmemelidir!.

Balıkesirli İstanbul Lisesinden

M. İrfan

Antikalar Serisi .

Haydıncı Hüseyin Ağa

Hisar ılıcasının önündeki sade ve serin çardakta birkaç arkadaş oturuyorduk karşıdan uzun boylu ve fakat doksan senenin dert ve elemile beli bükülmüş ak sakallı bir ihtiyarın, deyneğinin yardımile bize doğru geldiğini gördüm ve hamamcı Necip efendiye :

— Bu sakat adam kimdir, nereye gidiyor böyle ? .

Dedim . O :

— Bey , o sakat değildir . Köyün en ihtiyarı odur . Ona (Haydıncı Hüseyin) derler.

Dedi ve bu sırada Hüseyin ağada çardağa yanaştı. Biz ihtiyarı çardağa girecek zannediyorduk. Halbuki o, yavaş yavaş çardağın önünden geçüp gitmekte iken hamamcı bağırdı:

— Hüseyin ağa, gel bakalım, gel! Birer cığara içelim . .

HaydıncıHüseyin Ağa

Dedi , Hüseyin ağa, şen gibi görünen ve daima gülen simasile çardağa girdi ve selâm vererek oturdu. Zavallının gözleri de görmiyordu. Hepimiz birer birer hatırını sorduk. Hüseyin ağa, nurlu ve sevimli yüzlü, biraz seyrekçe ve uzunca beyaz sakallı, ayağında tıpkı sürüklediği hayat gibi eski topuksuz ve ökçesiz, yırtık bir yemeni; bir beyaz yerli dokuması uçkurlu don, sırtında da gömlek yerine dokuma kalın eski bir ceket vardı. Ceketin düğmeleri olmadığından ihtiyarın göğsü açık duruyor ve zamanın insafsız yoksuzluğunu ve çok mihnet çektiğini anlatan göğsünün gür ve beyaz kılları görünüyordu. Başında bir keçe külâh, üzerindede bir şal parçası vardı . . .

Bütün arkadaşlarım da benim gibi bu perişan ihtiyarın fejiyonomisini tetkik ediyorlardı. Bittabi sükûnet vardı. İhtiyar da seslenmiyor, karşılara bakıyor, hamamcı Necip efendinin biraz evvel verdiği cığara da elinde yakılmamış duruyordu. içimizde ilk söze başlıyan yine hamamcı oldu:

— Hüseyin ağa, ne düşünüyorsun, neden konuşmıyorsun?. Haydi yak bakalım çıgaranıda eski zamanlardan, Türkülerinden, askerliğinden biraz anlatıver!. Dedi ve bir kibrit yakarak Hüseyin ağaya uzattı . Hüseyin ağa çığarasını yakarak:

— Eski zamanı dedin de gene beni dertlendirdin!. Ah gençlik!.

Dedi. Hamamcı bana dönerek:

— Bey, dedi. Sen bunun böyle olduğuna bakma.. Bu gençliğinde çok yaman adamdı. Bu, civardaki köyler içinde havardalığile meşhurdu. deyince Hüseyin ağa güldü:

— Ulen çocuk.. Geçmişleri karıştırma!.

Dedi. Şimdi söze ben de katıldım:

— — Hüseyin ağa, kaç yaşındasın? Dedim.

— Bey, dedi yaşımı bilmiyorum. Emme, 1280 de masır çektim. 90 da eskere gittim.

Dedi. İhtiyar 1280 de 20 yaşında olduğuna göre 1260 doğumlu oluyor, ki bugün Hüseyin ağa, dermansız vücüdu ve perişan halile seksen dokuzunu ikmale uğraşıyordu:

— Nerelerde askerlik yaptın, hiç harbe girdin mi?. Hüseyin ağa!.

Hüseyin ağa, derin derin düşündü, bir "Of!„ çekti:

— Eskerliği bey dedi, ben Urumelinde yaptım. İkinci ordunun on ikinci alayının dördüncü taburunda idim. Yedi buçuk senede geldim. 97 de bir ikindi üstü harbe tutuştuk ertesi gün ikindi üzeri harp bitti o akşam bir emir geldi. Mora beyi şehrini Yunana teslim ettik. Bizi hemen oradan aldılar, Selânik'in garbında [Katerina] iskelesi vardı. Bizi oraya indirdiler. Ordu kumandanı devriş paşa geldi bize bir nutuk söyledi. hiç unutmam:

[Bir gün gelecek ki su yerine kan akacak!. Hamitten sonra çıkacak padişaha allah acısın!..]

Dedi. Öyle olmadı mıya oğlum. Seferberlikte su yerine kan akmadı mı? Sultan Reşat, bu dereler gibi akan Türk kanının hesabını nasıl verecek?, Biz Kateirina da iki gün kaldık. Bizi oradan hudut boyuna dağıttılar. Biz Alasonyaya gittik, bir arap taburu yanımıza getirdiler. Orada da bir harp ettik. Otuz gâvur birden geberdi. On iki de bizden şehit düştü. Alasonyada iki gün daha kaldık. Ondan sonra bizi Alasonyanın Egsesinde ki Fındıklı iskelesinden vapura bindirdiler, Dede ağaca çıkardılar. Dedeağaçtan doğru Edirneye geldik. Orada bir ay oturduk. Bir kaba kuşlukta bize teskere verdiler.

Hamamcı :

— Hüseyin ağa, hani askerlikte söylediğiniz o zamanın türkülerinden hiç söylemedin ya ?

— [Gülerek] ulen Necip, ulen Necip!.

— Ne var canım söyleyiversen ya ?.

Dedi. Hüseyin ağa gevrek gevrek gülerek hiç bozulmıyan çok güzel sesile yürekler acısı millî bir felâketi ifade eden "Şıpka Balkanı„ türküsünü söyledi.

Şıpka Balkanı

Kışlanın önünde bir dolu desti
Eskerin üstüne sem yeli esti
Analar bubalar umudu kesti
Adın kara yere kalsın, Şıpka balkanı
Melûl mahzun koydun bizi Moskof kralı

Kışlanın önünde bir dikili taş
Taşların üstüne dökülen yaş
Hesaba gelmiyor kesilen baş

Adın kara yere kalsın, şipka balkanı
Melûl, mahsun koydun bizi Moskof kralı

Kışlanın önünde sıra söğütler
Oturmuş binbaşı asker öğütler
Hesaba gelmiyor ölen yiğitler

Adın kara yere kalsın, Şıpka Balkanı
Melûl, mahzun koydun bizi, moskof kralı

Dedikten sonra zavallı ihtiyarın gözlerinden iki damla yaşın pamuk gibi ak sakalı üzerinden yuvarlandığını ve halâ unutulamıyan vatan muhabbetinin canlı bir misalini daha gördüm. Tabiî hepimiz müteessir olmuştuk Hüseyin ağa:

Ah!. Bey, dedi. Oraları çok güzel yerlerdi. Emme ne çare tutamadık... Dedi. Hamamcı Necip efendi, bizi böyle kederli bırakmamak için Hüseyin ağayı biraz daha söylendirmek istedi ve:

— Hüseyin ağa, dedi. Şu (Ankılisse) ile nasıl seviştin? onu da anlatıversen ya?..

Deyince Hüseyin ağanın gözlerinde bir şimşek çaktı.. Eski bir aşkın ateşi gözlerini alevlendirdi, yüzlerini kızarttı:

— Ulen Necip; emme de yaptın ha!. Karıştırma şunları!.

— Olmaz olmaz.. Söyleyeceksin.. Yak bir cığara daha!

Dedi. Bir ciğara yaktı verdi. Biz de ısrar ettik Hüseyin ağa başladı :

— Katirananın yanında (Kokuva) isminde bir gâvur köyü var. Biz o köyde gezerken sık sık önümüzden bir Rum kızı geçerdi. Güzel bir şeydi; emme bu kız artık yiye olmuş.. Fındıkçı!. Kendisi-

ne bakanların paralarını bitirinceye kadar yer, Fındık kırar, cilve yapar sonra da yüzüne bakmamış.. Hatta bizim bir mülâzım vardı, Recep ağa. O bile bu kızı severmiş. Onun da bir sarı lirasını yemiş!. Yanımızdan sık sık gelüp geçmekte olan bu kız benim de hoşuma gitmeye başladı. Bir gün tenha bir sokakta bunu sıkıştırdım. Eline bir çeyrek verdim.

— Senin adın ne?.

Dedim. Güya o, sıkıla büzüle bana:

— Ankılisse!

Dedi. Ben artık bunun arkasından dolaşmağa başladım. Bunun ihtiyar bir bubası, bir oğlan kardeşi, bir de gelinleri vardı. Ben oralarda Rumcayı da öğrenmiştim. Birgün bayramları idi, Bunu mahana ederek evlerine gittim. Hepsi de oturmuş rakı içiyorlardı. Beni görünce:

— O.. Gel, Buyur; otur bakalım.

Dediler. Sofralarına ben de oturdum. Gelin bana bir rakı verdi. Ankılissede mezeyi uzattı. Onlarla orada dört kadeh rakı içtim. Zaten ben biraz sarhoş Gitmiştim. Şimdi burada bir kurnazlık yapayım dedim. Ankılisseye verdiğim elli kuruş olmuştu, Düşünmeğe başladım. Onlar bana:

— Ne düşünüyorsun?.

Dediler.

— Ne düşünmeyeyim?. Memlekete gideceğim de onu düşünüyorum!.

Dedim ve bunu fırsat bilerek hemen vedalaşmağa kalktım. Evvelâ; koca gâvura sarılarak şapur şupur onu bir öptüm. Ondan sonra oğlana sarıldım. Onu da öptüm. Sıra geline gelince, o biraz çekildi. Koca gâvur yavaşça geline:

Esker sarhoştur. Bir iş çıkarırız. Ses çıkarma!.

Dedi. Gelin de duruverdi. Ona da sarılarak öptüm. Sonra Ankılisseye doğruldum. Oda çekinmek istedi isede bubası ona da darıldı. Onu da seve seve öptüm ve yaladım!

Sonra Ankılisse sokaklarda bana rast gelince güler, geçerdi. Bunu bizim baş çavuş duymuş. Mülâzım Recep ağaya anlatmış. Recep ağa beni çağırdı:

— Nasıl yaptın, o işi sen?. O gâvur kız benim de bir liramı yedi!.. Dedi. Bende olduğu gibi anlattım. Recep ağa güle güle bayıdı. Heygidi günler hey!..

— Hüseyin ağa, dedim. Sana neden (Haydıncı) dediler?

Hüseyin ağa bir kahkaha salıverdi:

— Bey, dedi. Ben bu köyde gençliğimde gelinlerle, kızlarla (Zeğmene) ye biner (Haydıncı) diye bağırır. Bundan ötürü bana (Haydıncı Hüseyin) dediler. Ben bıçkıcılık ta yapardım. Bazıları da (Hezarcı Hüseyin) derler.

Dedi. Arkadaşlardan biri sordu:

— Acaba, Ankılisse şimdi sağ mı?.

— Nerede sağ olacak, ölmüştür..

— Bak sen yaşayorsun ya?.

— Ulen, o gâvurdur. Gâvurlar çok dayanmaz!. dedi.

Bu perişan ihtiyarın biraz da bugünkü hayatını ögrenmek istiyerek sordum :

— Hüseyin ağa, koca karı sağ mı' kaç çocuğun var, en büyüğü kaç yaşında; sana bakıyorlar mı bari?

Dedim. Hüseyin ağa dertli dertli içini çekti:

— Koca karı öleli çok oldu. Yedi evlâttan bir dane kaldı. Allah onun da canını alsın !..

Dedi. Anlaşılan Hüseyin ağa çok dertliydi. Merakla sordum :

— Oğluna neden ileniyorsun Hüseyin ağa ?.

Dedim.

— Neden ilenmiyeyim ?. Allah tez vakıtta canını alsın! Bu yaşta şu benim halime bak!. Ben esas buraya bir saat ötede (Okçular) köyündenim. Bir lokma ekmek için illerin köyünde dolaşıyorum.

(Benim ihtiyar bir bubam var, ne oldu?) diye sormaz, bana bir dilim ekmek vermez ...

— O halde şimdi sen ne yapıyorsun sana kim bakıyor ?.

— Ben oğlum, şimdi burada gece darı tarlası bekliyorum. Gündüzleri de ağanın harmanında düğen sürüyorum !

Senin gözün görmez; darı tarlasına gelenleri nasıl görüyorsun?.

— Görüyorum emme, sabaha kadar çakal gibi bağırır, köpek gibi ulur, bazan da: [Ha geliyor ha!] filan diye bağrır dururdum. Benim bu seslerime kimseler gelemez. dedi.

— Oğlun kaç yaşında var? Oda rençpermi ne iş yapar?.

— O kırk yaşlarında var.. Rençperdir. Bu sene köy muhtarı eşek!. dedi Zavallıya hem acıdık hemde gülüştük.

Nihayet ben:

— Hüseyin ağa, dedim. On beş yirmi yaşında iken köyde söylediğiniz türkülerden hiç hatırında yokmu bize söyliyeversen?.

Didim. O gülerek.

— Aman bey, dedi. Beni deli deli söylendirip gülecek misin?.

— Buralarda nasıl vakit geçireceğiz. Bak ne güzel eğlendik!.

Dedim. Hüseyin ağa biraz düşündü. Sonra öksürdü ve başladı:

Okcular Türküsü

Şu aşadan çıktı bayrağın ucu
Belinde sallanır çevrenin ucu
Sen benimsin, ben seninim en gücü

Deli İzmir, karanfilli, morlu Fadimem
Gövercin tobuklu, ördek simali Fadimem

Şu karşıdan ge'iyor üç atlı
İçinizde varmı Fadime adlı
Hatçede var emme Fadime kıymetli

Deli İzmir, karanfilli morlu Fadimem
Gövercin topuklu ördek simalı Faidmem

Dolaş beri, dam ardından, köşeden
Gine selâm geldi nazlı güzel Ayşeden
Kar memedir Ayşem seni okşadan

Deli İzmir, karanfilli. morlu Fadimem
Gövercin topuklu ördek simalı Fadimem

İstanbuldan ayva gelir, nar gelir
Sırma yelek kar memeye dar gelir
Sevip sevip ayrılması zor gelir.

Deli İzmir, karanfilli, morlu Fadimem
Gövercin topuklu ördek simalı Fadimem

Hüseyin ağa, bunu söyledikten sonra gülerek :

— Ah!. Bey, dedi. Şimdi ikicik atıvereydim. Daha neler söylerdim ?.

Dedi. Etraftan soruşturdum. Hüseyin ağa bulursa hala içer, kaçırmazmış ...

— Nasıl Hüseyin ağa, namaz kılabiliyor musun ?..

— Kılıyorum emme.. Dedi. Bazı şaşırıyorum da öğleyi ikindiyi bir iki rekâtla bitirüp kalkıyorum. Camiden çıktıktan nice sonra aklıma geliyor, elbet allah kabul eder; mahsus yapmıyorum ya, degil mi bey ?..

— Hay hay .. Sen hulûsla kılda allah kabul eder. dedim .

— E.. Dedi. Bey bana izin verin gideyim. Akşam oluyor. Tarlaya karanlıkta gidemem ..

Dedi, kalktı. Bir asra yakın bir mazinin tarihini ihtiyar omuzlarında taşıyan bu perişan zavallının bükülmüş beli ve kısa adımlarile yavaş yavaş önümüzden kısa bir yolu dakikalarca geçmeğe uğraşırken derdi maîşet uğrunda biçarenin nasıl kıvrandığını düşünerek sızladım ...

Kadı zade
İsmail Hakkı

Anadolu hatıraları

- Harman Kızları -

Bir yaz günü gönlümün hazana benzer günü.
Şifa bulmaz sevginin, hicrana benzer günü
Bağrımda bir teselli, düştüm gurbet yoluna
Gidiyorrdum her derde deva Anadoluna.
Gidiyordum? Önümde bir şiirdi ırmaklar.
Sevgi, vefa, teselli çağlıyordu kaynaklar,
Gidiyordum. Her ocak nazlı bir yar gibiydi:
Hazanı yok bu yerin, yazı bahar gibiydi,
Kağnı eski, yol uzun, önde (Gesi) bağları
Ardında kucaklaşmış (Erciş) (Ali) dağları.
Tozlu yollar yurt sazın, sanki yorgun telleri
Dertli bir (tazene) ydi, kağnı tekerlekleri.
Bir tümsekten bir taşa, araba sarsıldıkça
Gıcırtılar dağlardan yamaca parça parça,
Süzülür sonra dağdan, bir hıçkırık çağlardı
Ta derinden derine bir ses dönüp ağlardı.
İşte bu ses gurbetin, o yaslı bestesiydi
Derdi bitmez yolların, dertli, yorgun sesiydi...
. . . . . .
Ben bu yasa gönlümü bilmem nasıl salmışım
Derken engin hülyadan bir rüyaya dalmışım.
Kağnı köye pek yakın, bir yerde duraklamış,
Sığırlar çözülmüşte çimende yataklamış . .
— Rüyamı bozdu birden arabacının sesi:
Haydi evlât kalk dedi ; karşında şirin Gesi
Durak verdik , ne dersin bu köycük kenarında
Çünkü şehir pek uzak yolculuk var yarın da
Zaten dama çıkacak nerdeyse güzel kızlar,
Gün batarken köylerde sevda doğar, kalp sızlar.
Bu yerlerde ne hoştur , bilsen günün sönüşü,
Türkülerle başladı işte harman dönüşü ..
Arabacı susmuştu gün solarken dağlardan
Şen türküler yükseldi dumanlanan bağlardan . . .

(Erciyeşten kar ilettim)
(Yare selâmlar ilettim)
(Ana kızın vermeyince)
(Dağdan dağa yar ilettim)

Dalga, dalga türkünün, dağları dönen sesi,
Yamaçlardan süzülüp enginde dönen sesi . .
Sanki irem bağından, göynüme yasla aktı.
Söndürdügüm ateşi, bağrımda tekrar yaktı!
Bu dört mısra, lekesiz bir sevgi feryadıydı
Bir atla iki kalbin, dağlar aşan yadıydı,
Halâ Ferhat kazmayı, vursun, sarsılmaz dağa,
Nasıl sığmış bir destan, görsün bu dört mısraa
Her yiğit türküsünden gönül, silerken yası
Bağrımı deldi geçti, şu gencin boş tasası
(İstanbulda güzel çokmuş)
(Hepsi yürek delen okmuş)
(Neyleyimki o diyardan)
(İçilecek suyum yokmuş)
. . . . . .
Ben teselli umarken, acı bir vefasızlık,
Kalbimi göz göz etti,.. Yazık, Ayşeye yazık,
Doğru mu zavallı genç? doğru mu bu dileğin?.
Neydi suçu? Yansana, gür saçlı Ayşeciğin?.
Yazık göynün, belliki, yanlış almış hızını
Ben kimseye değişmem, Harman pınar kızını

Duvağını, tarlalar kızgın topraklar açar
Bunu inkâr edersen sevgin kalbimden kaçar,
Düven diye tahtayı kendine bir taht yapmış,
Tanrı gibi vefasız sana toprağa tapmış,
Yazın kızgın gününde, tarla süren de odur,
Sisli solgun gecede sevda düren de odur.
Gözlerinden süzülür, vefa billur sel gibi,
Her derdini o sarar, en şifalı el gibi,
Sevdaya çelenk kollar, bir günde, gülle taşır,
Taptığı toprak için cephelerde, savaşır.
Çıplak demez, aç demez; vefa sunar kalbine,
Sen kendini seversen biraz da beni dinle:
Nice sular içmiştim, anlattığın diyardan,
Fakat vefa bulmadım, bin güzel nazlı yardan,
Dağlar aştım ey yolcum ben diyarlar gezdim de
Senin harman kızından başka iz yok gözümde
Ey bu yurdun lekesiz parlıyan yıldızları
Ah, o Harman Kızları, Ah, o Harman Kızları

HA - BE

930 - 931 Ankara — Sivas yolunda

Vilâyetimiz Kooperatifleri

Ziraat Bankasının değerli müdürü İsmail Bey tarafından Kaymakam ve Nahiye müdürleri kongrasında okunan rapor.

Bazı nahiye müdürü ve kaymakam bey arkadaşlarımız kooperatiflerin faide temin etmediğinden ve kısmı âzamı da eyi yardımlarda bulunduğundan bahsettiler.

Bendeniz bu eroife topraklarin çok faideli olduğunu iddia ve ispata çalışacağım. Ve bu nokta üzerinde tevakkuf edilmesi ve uzun münakaşalar yapılması da memleket çiftçisinin menfaatı namına çok faideli olduğu iddiasındayım.

Köylümüzün vaziyetini yakinen bilen ve tanıyan herkesin ve bilhassa nahiye müdürü bey arkadaşlarımın Cümhuriyet Hükûmetimizin bir çok feyizli işlerinden birisinin de Ziraî kredi kooperatifleri kanunu olduğuna, bu kanunun ve esas mukavelenamesinin güzelce mütalaa ve tetkikinden sonra iman edeceklerine şüphe etmem.

Bu kanunun köylümüze bahşedeceği istifadeler ancak arzettiğim gibi kanun ve esas mukavelenamelerin mütalaa ve tetkikinden sonra anlaşılabilir. Ve köylü ile alâkadar olan her idare memuru o vakıt kooperatiflerin çoğalmasına, terakki ve inkişaflarına bizimle beraber şimdikinden çok fazla hizmete koşarlar.

Bir kısım arkadaşlar kooperatiflerden esnaf ve tüccarların istifade ettiklerinden bahsettiler.

Bir ortağın kooperatife girebilmesi için mutlaka ziraatla alâkadar bulunmak lâzımdır. Ziraatla alâkadar olmayan hiç bir fert kooperatife giremez.

Bir esnaf ziraat yapar, arəzisi de var. dır. Aynı zamanda esnaflık da yapar; bu zat ortak olur ve kooperatiften istifade eder. Naktî sermaye sini ufak ticarette kullanan bir esnafın ziraati için kooperatiften Para istikraz etmesinde bir mahzur tasavvur edemiyorum.

Kongra haricinde hususî surette şahit olduğum bazı kanaatlar vardır. Bunu da burada izah etmeği münasip bul dum.

Kooperatiften tüccarlar istifade ediyor, binaenaleyh tüccarların bu kooperatiflere girmesi doğru değildir diyorlar.

Kooperatife giren tüccar varsa bu da mutlak surette zürradır. Zürra olmazsa kooperatife giremiyeceğini yukarıda arzettim. Kooperatife girmişböyle bir tüccar varsa bile ouun kooperatiften istifade etmesile fakir köylünün istifadesi tahdit edilmiş olmaz.

Edincik müdürü Celâl bey arkadaşımız 931 senesinde 35 âza ile teşekkül eden kooperatifın elyevm 172 ortağı olduğunu ve kooperatifin inkişafını itiraf buyurdular.

Ve neticede bir tenkit yaptılar. Kooperatiften alınan paraların ziraî ihtiyaçtan gayri mahallere sarfedildiğini ve bu sebeple bu terakki ve inkişafın doğru olmadığını beyan ettiler..

Celâl beye bu görüşlerinden ve tenkitlerinden dolayı çok teşekkür ederim. Yalnız bu tenkitlerini bir idare memuru sıfatile evvelâ idare heyetine ve ziraat bankasına söylemesi lâzımgelir.

Hattâ vilâyet makamına da arzeylemeleri icabederdi.

Edincik kooperatifi mıntakam dahilinde olmadığı için bu bapta bir şikâyette bulunup bulunmadıklarını bilmiyorum.

Bundan başka Celâl bey arkadaşımızın 172 ortaklı kooperatiften bütün ortakların aldıkları paraların ziraattan gayri mahallere sarfedildiğini de iddia edemiyeceği tabiidir.

Şu halde üç, beş ortağın düğün yapmak ve ziraî ihtiyaçtan başka tarafa sarfetmek üzere aldıkları parayı tenkit etmekte ne kadar haklı ise kooperatifin fakir ortaklarının sermaye sahibi olduklarını ve şimdiye kadar murabahacılardan başka kredi menbaı bulamıyan bu köylünün koaperatiften istifade ettiklerini itiraf etmemekle kaknaşınaslık göstermiştir.

Hepimiz çok eyi biliriz ki ecnebî memleketler zürraı bu kooperatiflerden çok istifade etmişlerdir. Bizim köylümüz de ayni istifadeyi görecektir. Kooperatifleri. miz henüz çok gençtir. Tedricen inkişaf edecektir.

En yakın komşumuz Bulgaristanda her köyde kooperatif teşkilâtı olduğu gibi her kooperatifin köyün ihtiyacını temin edecek bakkal. bezzaz dükkânları da vardır.

Bizim kooprratiflerimiz de bunlara benzeyecektir.

Biz şehir ve kasabalılar her erzakı tedarik etmekteyiz. Zavallı köylü bizden çok pahalı almaktadır.

Köylümüz şekerin okkasını 100 hattâ 120 kuruşa almaktadır. Diğer erzak ve melbusatı da böyle fahiş fıatlarla tedarik etmektedir.

Bu zavallı köylüyü bu ve emsali dertlerden kurtaracak kooperatiflerdir.

Köy kanununun tatbikatında en ziyade para ile görülecek işlerin geri kaldığı şu kongrada tamamile tebellür etmiş bir keyfiyettir. Şu halde köylümüzün malî vaziyetini tanzim ve ıslah edecek ancak bu kooperatifler olduğuna ve bunları canlandırmak ve yaşatmak için hepimizin elbirliğile çalışması icabettiğine şüphe yoktur.

Bendeniz yalnız sahai memuriyetim olan Balıkesir, Susurluk, Dursunbey kazaları dahilinde ve bu kanuna istinaden teşkil ettiğimiz biri şehir, ikisi kasaba ve on sekizi köy olmak üzere yirmi bir kooperatiften ve bunların faaliyet ve inkişaflarındau ve köylüye yaptığı yardımlardan resmî kayıtlara müsteniden bahsedeceğim.

Bu izahattan evvel ve kooperatiflerin teşekkülünden mukaddem mıntakam dahilinde vaki seyahatlarımdaki müşahedatıma istinaden köylümüzün bazı murabahacıların elinde kıvrandığını da ilâve edeceğim.

Murabahacıların Köylümüzü kemirdiği ve benim şahit olduğum yerler Kepsüt Pamukçu, Çağış nahiyelerile merkez nahiyesinin bazı köyleri idi.

Bilhassa Kepsüt mıntakasında murabahacılara kendilerini kaptıranların adedi çok fazla idi.

Bendeniz vazifei memuriyetim icabı olarak bu murabahacılarla mücadeleye çok çalıştım. Ve bir çok köylüyü kooperatife kaydettirmek, borçtan ve murabahacılardan kurtarmak için münferiden bu köylüleri takibettim.

Kepsüt ve diğer mahallerde bu gibi bir çok zavallıyı kooperatiflere kaydettirmeğe muvaffak oldum.

Bugün bu kooperatifler sayesinde adedi yüksek bir mıktara baliğ olan bir takım köylülerimizin malî vaziyetlerinin düzeldiği ve bundan dolayı bu kabil köylülerin memnuniyetlerini ve Cümhuriyet hükûmetimize minnet ve şükranlarını izhar eyledikleri iftiharla görülmektedir.

Kooperatiflerimizin faaliyet ve inkişaf dereceleri hakkında resmî kayıtlara istinaden vereceğim malûmat ve izahatta bu ifadelerimi teyit edecektir.

Burada çok mühim ve şayanı dikkat bir noktaya temas edeceğim. Bir fakir köylü kooperatif ortağının vaziyetini izah edeceğim.

Mahsulünü çıkaran, Hükûmet borcunu Banka taksidini, Bakkal, bezzaz ve saire borçlarını ödedikten sonra sattığı mahsul

Çocuk Bayramı Marşı

Arkadaşlar, kardaşlar, sevğili vatandaşlar
Hayatın ilkbaharı Nisan ayında başlar
Bu ayda yurt toprağı yağmurlarla süslenir
Her taraf yeşillenir çiçeklerle süslenir
Dağlar, taşlar, ovalar kımıldanır süslenir
Gazinin çocukları bayram yapar eğlenir
23 Nisan bize tazé bir hayat verdi
Cümhuriyet perisi Nisan elinden geldi
Çünkü bugün kuruldu Büyük Millet Meclisi
Türke bugün denildi bu yurdun efendisi
Onun için biz bugünü severiz, kutlularız
Bugün bayram yapmakla büyük sevinç duyarız
Gaziyi selâmlarız, Meclisi selâmlarız
Milleti selâmlarız, Türklükle bahtiyarız.

Dr. Hilmi
Malatya Mebusu.

bedelinden ömründe elinde üç, beş Banknot görmek nasibi olmıyan fakir köylümüzün kooperatif ortaklığına girdiği zamam bin müşkülatla tedarik ve tediye ettiği ortaklık hissesi beş liradan ibarettir. Beş lira veren o köylünün kooperatifte toplanan nakit sermayesi arkadaşlar, 18 liraya balığ olmuştur.

(931 senesinde faaliyete geçen bir kaç kooperatifte 27 lira olanları vardır. Fakat bunlar mahduttur. 18 lira umumîdir.)

Bu mıktar en fakir bir müstahsile aittir. 60 liralık hisse taahhüt eden ortağın 56, 100 liralık hisse taahhüdatında bulunanların 90 küsur lira sermayeleri toplandığı kooperetif defterlerindeki kayıtlarla sabittir.

Bu ortaklar kooperetiften para istikraz etmişlerse bunlardan 18 lira sermaye sahibi olanlar zamaî 40 ve 56 lira sermayesi bulunanlar 120 ve 100 lira taahhüt hissesi olup 90 lira sermayesi bulunanların da azamî 200 liradan ibaret borçları vardır ki 931 - 932 senelerinde faaliyete geçmiş olan mıntakamız kooperatifleri ortakları 3 üncü faaliyet senesi devrelerinde borçlandıklarını ve borçlanabilecekleri paraların nısfı derecesinde sermaye sahibi olduklarını ve bu ortakların bundan sonra başka taraftan hiçbir kredi ihtiyaçları kalmadığını kemaliiftiharla arzederim.

İşte şimdi kooperatiflerimizin faaliyetleri hakkındaki mukaveli cetveli okuyorum.

[Cetvel, Karşıki sahifededir.]

İki üç tanesi müstesna olmak üzere diğer umum kooperatiflerin inkişaf etmekte olduğuna ve köylüye çok büyük yardımlarda bulunduğuna ve bulunacağına umum arkadaşların kanaat hasıl ettiklerini çok kuvvetle ümit etmekteyim.

Köylüye bugün bu kadar, yarın daha fazla yardım edeceği ve nihayet kredi ihtiyacından tamamile âzade kılacağı muhakkak olan ve teşekkül etmiş bulunan bu kooperatiflere ve bunlar gibi daha birçok kooperetiflerin teşkiline başta çok muhterem ve gayyur valimiz Salim beyefendi olduğu halde bütün kaymakam ve bilhassa nahiye müdürü bey arkadaşlarımın buradaki mevcudiyetlerinden bilistifade şimdiye kadar gösterdikleri muavenet ve müzaharetlerini arttırmalarını çok rica ve istirham eylerim.

Ortak adedi		Taahhüt edilen sermaye		Tahsil edilen sermaye		İKRAZAT		0/0 10 tevdiat		Kooperatifin
Bugünkü	Hini teşekkülde	Bugünkü	Hini teşekkülde	Bugünkü	Hini teşekkülde	Azamî	İlk teşekkülde	Bugünkü	İlk ikrazattan	ismi
124	61	12860	7550	11245 05	1887 50	53200	15700	7916 27	1570	Balıkesir
88	61	5640	3440	4712 16	860	13600	9650	3579 40	965	Susığırlık
64	60	2283	1300	1670 46	325	4900	2690	669 88	269	Dursunbey
164	153	9330	8920	4864 52	2230	11600	8360	2841 47	836	Ömerköy
149	44	11600	3280	5213 14	820	15100	1980	3241 44	198	Çağış
146	63	11040	3920	3898 23	980	13145	4290	2172 54	429	Mahmudiye
146	94	11940	4860	4946 30	1215	17100	5920	2294 55	592	Kepsüt
142	35	9560	1560	4657 75	390	14200	3310	3135 31	331	Göbel
141	49	13490	2500	4508 01	625	12900	2900	3046 13	290	Pamukçu
126	61	7700	4300	6384 98	1075	19000	4610	3936 38	461	Bigadiç
90	47	6750	2830	3002 25	797 50	9100	2380	1174 85	238	Gireson
89	32	8440	1600	3103 47	400	7800	3350	1396 32	335	Şamlı
79	33	8070	2060	3163 94	515	7800	2750	1365 05	275	İvrindi
74	65	5116	4936	2207 18	1234	4000	2200	898 61	220	Bakacak
71	55	5350	1240	1982 20	310	5240	1840	929 60	184	Yakupköy
61	31	5220	1560	1370 57	390	4700	1120	905 15	112	Ovaköy
58	30	4620	980	1649 09	245	4000	1860	780 16	186	Balıklı
56	30	2930	760	1179 44	190	3900	2650	420 33	265	Korucu
48	30	3650	800	1104 78	0800	3300	140	459 22	14	Değirmenli
38	33	2920	1600	794 96	400	2900	2710	309 58	271	Konakpınar
123	120	5240	4900	2651 54	1225	4300	2870	1457 48	287	Yeniköy
1187		12080		90810 02	16314	226785	83280	41929 53	8328	21
		163749	64896							

Ulu Gazi Bin Yaşa...

Başarıklı işinin,
Uğurlu gidişinin
Karşısında yıllardır ki baş eğerek tapındım;
Canımın özü olan sevgin: Benim öz tadım.
Nasıl yüzler sürmiyim ben bastığın topraklara?:
O cennettir bıraktıran arşı da "Turaklara„!
Sensin bizi yaşatan.
Düşkünlük ölümüydü dünyamızı kuşatan:
Yıldırımla yıkılırken ıssız hudutlar,
Yanar dağ kesilmişti üstümüzde bulutlar...
Düşman ellerindeki süngü parıltısından
Çakan şimşek, çelenk ördü kafa tasından.
Irmak gibi çağlıyan; dökülmüş kanımızdı...
Varlığın, ölümlere karşı kalkanımızdı.
Sen bize kucak açtın, biz atıldık koynuna;
İstiklâl savaşını alan sendin boynuna.
O kandan yarattığın işte bu genç Türkiye,
Alkışlıyor içinden seni "bin yaşa!„ diye.
Al kanatlar açarak gökten inmiş ay, yıldız..
Diyorlar ki şehitler: Budur armağanımız!..
Bu candan alevlerin dalgasile uçarak
Enginlere, göklere doğru kanat açarak
Kadın, erkek, çoluk çocuk.. Yaşlımız, gencimizle..
Dünyalar tutan gerçek sevincimizle
Yürekten seviyoruz büyük kurtarıcıyı:
Çünkü sensin yokeden yüreklerden acıyı...
Gazi sana tapmıyan,
Canevinde sevgine sonsuz yuva yapmıyan
Nankör düşman olsa bile yoktur bu yer yüzünde:
Yeni baştan dünya kuran bir kudret var özünde.
Ulu Gazi, bin yaşa, budunumla, yurdumla,
Ününle yücelerek şeref bulan ordumla...

İbrahim Şevki

Tarih Tetkikleri

Geyikli Baba

Oğuzların üç ok koluna mensup "kınık„ lardan "Dokkak„ isminde birinin oğlu olan Selçukun ismine nisbetle Horasan da kurulan Selçukî imparatorluğu on birinci asır ortalarına doğru inkişaf yolunda ilk kuvvetli adımlarını atmağa başlamış bulunuyordu 1040 Tarihinde Nişaburda hutbeyi kendi namına okutmak suretile saltanatını ilân etmiş olan Selçukun, haleflerinden Tuğrul bey büyük bir süratle Curcan, Taberistan, Harzem, İsfahan, Azerbaycan sahalarını zaptederek merkezi Rey şehri olmak üzere muazzam bir imparatorluk kuruyordu. Tuğrul beyden sonra bu imparatorluğun başına geçen Alp Arslan gözünü Anadoluya çevirdi. Anadoluya Selçukilerin tarruzu daha Toğrul bey zamanında başlamıştı. Fakat Alp Arslanın Bizans imparatoru Romen Diyojen ile 1071 tarihinde Melâzgirdde yaptığı savaşın büyük bir zafarle bitmesi Bizansın son mukavemetini de kırıyordu. 1071 harbi Türk ırkının Ege denizine kadar bütün Anadoluda yerleşmesi, Anadolunun kat'i olarak Türkleşmesi gibi büyük bir netice verdi.

On birinci asrı takip eden senelerde Anadolu Selçukileri Haçlılara, Bizanslılara ve Anadoluda bulunan diğer Türk beylerine karşı yaptıkları mücadelelerde galip gelerek on üçüncü asırda Anadolu vahdetini temine muvaffak oldular. Fütühat sahasında büyük hamleler yapan Selçuki imparatorluğu ayni zamanda edebiyat, san'at ve ilim sahasında da büyük bir inkişaf gösteriyordu.

Anadolunun muhtelif şehirleri büyük, ölmez Selçuki abidelerile süslenirken bir taraftan Selçukî imparatorları bu şehirlerde, islâm memleketlerinin umumî anasına itbaen Hankahlarda vücude getiriyorlardı. O zamana kadar islâm aleminde kuvvetli ceryanlar uyandırmış olan tasavvuf ceryanını, etraftan gelen veya Anadoluda yetişen dervişler, şeyhler Anadolu muhitinde de uyandırmağa muvaffak oluyorlardı. Bu dervişler arasında "Horasan ve Maveraünnehir Türkleri arasından yetişmiş birçoh dervişler, hatta bir çok Ahmet Yasevî tarikatı mensupları vardı. (1) „.

Cengiz istilâsı üzerine Türküstan, İran Harızem ve diğer mıntakalardan Anadoluya hicret eden bu mutasavvuflar Selçukî hükümdarları tarafından gayet samimî bir hüsnü kabul görüyorlardı.

On üçüncü asrın başında Anadolu bu yüzden büyük mutasavvufların merkezi olmuştu. "Neşri tarika çalışan bu mutasavvuflar meyanında Muinittin pervane, Sadrettin Kunevi Saadettin Ferğanî, Hacı Bektaşi Veli gibi mühim şahsiyetler de vardı. „ (2)

On üçüncü asrın sonu ve on dördüncü asrın başlanğıcı Anadoluda siyasî vaziyetin en karışık bir çehre arzettiği zamandır. Bu zamanda Anadolunun bir kısmında Selçukî devletinin parçalanmasından doğan Konya Selçukileri, Konyada hüküm sürüyorlardı. Anadolunun Şark taraflarına hakim bulunan İlhanî devleti ayni zamanda Konya Selçukileri üzerinde metbuluk iddiasında idi. Garbi Anadoluda bir kısım arazi Bizanslıların elinde bulunuyordu.

Diğer kısımlar ise Selçukî sultanını metbu tanıyan ve fakat dahilî idareleri-

(1) Köprülü zade Fuat bey Türk edebiyatında ilk mutasavvuflaa

(2) Köprülü zade Fuat bey Türk edebiyatında ilk tasavvuflar

nden müstakil hareket eden Selçuk ümerasının elinde idi. İşte tam bu zamanda tarih sahnasına yeni bir Türk devletinin çıktığı görülüyor. Müessisi Osmanın ismine nisbetle Osmanlı devleti namını alan ve bidayette Ankara civarında, Karaca dağ mıntakasında ufak bir yer işğal eden bu devlet on dördüncü asır içinde Bizanslılara karşı muvaffakıyetli harpler ya pıyordu. Osman bey (1299 - 1326) ve oğlu Orhan bey (1326 - 1359) zamanında Bursa, İzmit, İznik zaptedilerek Kartala kadar uzanan arazi bu Osmanlı Türklerinin eline geçiyordu.

Bir beylikten koca bir imparatorluğa yükselen bu devletin ilk kurucuları fütuhat zamanlarında içtimaî teşkilâtın her zümresinden istifade etmişlerdi. Harplerde asker kadar Babâiler, Ahiler, Abdallar gibi tarikat ehillerinin nüfuzlarına da dayanmışlardı.

Daha Selçuklardan sultan Ğıyasettin Keyhüsrev zamanında, Baba İlyas Horasanının müritlerinden Baba İshak Anadoluya gelmesile Anadolu tarihine karışan Babâilik tarikatı mensuplarının, Osman ve Orhan beyler zamanında Osmanlı ordusunda büyük bir rol oynadıkları görülüyor. Bunlardan hassaten, Bursayı Muhasara eden Orhan beyin ordusu önünde "bir Gazele binmiş ve eline altmış okkalık bir kılınç almış olduğu halde harp etmiş (1) „ olan geyikli baba meşhurdur.

Geyikli baba aslen (Hoy) şehrindendir. Cengiz istilâsı üzerine Anadoluya gelen birçok dervişlerle beraber Geyikli baba da "geyige binüp (2) „ gelmiştir. Geyikli baba Anadoluya geldikten sonra diğer dervişlerden ayrılarak dağlarda geyiklerle beraber yaşamağa başlamıştır. (1) Osman zamanında kerametlerile şöhret bulmuş olan geyikli baba Orhanın idare ettiği ordunun başında aptal Musa ve aptal Muratlarla birlikte Bursa muhasarasına iştirak etmiştir. Aşık paşa zadenin rivayetine göre şeyh baba İlyas horasaninin müritlerinden Seyyitebülvefa tarikinden olduğunu söyleyen geyikli baba bütün zamanlarını geyiklere binüp düşmanlarla harp etmekle geçirmiş. Orhan, Bursanın fethile uğraştığı esnada Geyikli baba da civarda bulunan üçyüz altmış kapulu kızıl kiliseyi fethetmiştir (2) .

Hammerin meşhur Rolâna benzettiği bu münzeviye bir takım harikulâdelikler izafe edilmektedir. Elde altmış okkalık bir kılınçla Bursanın fethine, geyige binmiş olduğu halde iştirak eden geyikli baba birçok harikalar yaratıyor. Dağlarda düşmanlarla harp ettikten sonra bir kestane ağacının yanına çekiliyor, kestane de yarılup kendisini saklıyor. İnsan mantıkının haricinde kalan bu gibi rivayetler bizi hülyalarımıza bağlı olarak geyikli babanın yaşadığı zamana ve muhite sürüklüyor. Bu zamana doğru geriledikçe Bursanın yeşil yamaçlarında geyiklerile baş başa lekesiz bir hayat süren geyikli babayı görüyoruz. Muhtelif rivayetlere kapılarak onu kâh karşımızda iri yarı kuvvetli bir adam, kâh halim, selim, saçı sakalına karışmış bir ihtiyar olarak buluyoruz.

"Hoşbuy ve Nikhuy Ahulu baba (3)„ birden meşhur bir Rolan oluyor. Geyikli babaya ait rivayetlerde daha da bir takım tezatlar vardır. Bursa fethinde Orhan beyin ordusunda büyük kahramanlıklar, hatta harikalar gösteren bu şahsiyeti Orhan bey tanımıyor. Onu ancak kendisine tanıtıyorlar. Aşık paşa zade, tarihinde, Orhan beyi bu dervişin mevcudiyetinden Osman beyin ümerasından Turğut Alpın haberdar ettiğini kaydettiği gibi (1) hazinei evrakta mevcut bir vesikada da : "O zamanlar hazreti Orhan padişaha şöyle haber vermişler ki Hoydan bir er gelüp ulu geyige binüp kızıl kilisayı aldı deyu cevap vermişler ve dediklerinde merhum Orhan padişah : Baba mihordur deyu .. (2)„ Şeklindeki cümlelerden anlaşıldığı üzere Orhan bey Geyikli babayı başkaları vasıtasile tanıyor. Hoca saadettin efendi Tacüttevarihinde geyikli baba hakkında vermiş olduğu malumat da, Turğut Alpın geyikli babaya hizmet ettiğini ve geyikli babayı Orhanın Turğut Alp vasıtasile taşıdığını söylemek suretile aşık paşa zadenin ve hazinei evrak vesikasının verdiği malumatı teyit etmektedir (3) .

Dağlarda geyiklerile beraber yaşadığı harplere geyiklere binerek iştirak ettiği rivayet edilen geyikli baba bizde, bütün insanlarla alâkasını kesmiş, cemiyeti beşeriyeden hariç bir münzevi intibaatı bırakıyor. Fakat yine bu rivayetlerde intibalarımız hilâfına olarak onu Turğut Alpla dost görüyoruz. Turğut Alp hayatını bu dervişin hizmetine vakfetmitti.

Şekaik nümaniyede bu dostluk ayrıca izah da edilmektedir. (4)

Hammer geyikli baba ile ayni zaman da yaşamış olan abdal Musanın pamuk ile ateş topladığını söyler (5) hazinei evrak vesikasında pamuk ile ateş nakli kerameti ayni zamanda geyikli babaya da isnat edilmektedir. Bursa fethinde altmış okkalık bir kılınçla harp ettiği rivayet edilen geyikli babaya ateşi pamukla nakletmek fevkaladeliği isnat edilmiş olduğu gibi rakı ve şarabı bal ve yağa tahvil edebilme keramet de atfedilmiştir. Vesikada bu kerameti şu şekilde kaydedilmektedir : " O zamanlar hazreti Orhan padişaha şöyle haber vermişler ki Hoydan bir er gelüp ulu geyige binüp kızıl kilisayı aldı deyu cevap vermişler ve dediklerinde merhum Orhan padişah baba mihurdur deyu iki yük rakı ve iki yük şarabı göndertüp baba dahi yanındaki Balım sultana cevap verüp padişah yine iki yük bal ve iki yük yağ göndermişler deyu bir kazan götürüp ateş yakdurup kaynatturup içine pirinç koyup alâ zerde olup götüren adem nazarında ve hem anınla biraz zerdeden padişaha gönderüp ve hem altından yanık ateşden biraz kor bir penyok içine koyuk padişaha göndermiş (1) „.

Geyikli babanın bütün vakitlerini dağ da geyiklerile beraber geçirmesi Orhan beyin merakını mucip olmuştur. Dervişe bir eyilik yapmak, mukabilinde hayır duasını kazanmak istemiştir. Bu maksatla geyikli babayı davet etmiştir.

Fakat Aşık paşanın ifadesine göre dervîş ne bu davete icabetmiş ve nede Orhanın kendisine gelmesi teklifini kabul etmiştir. Orhan bey bu ademi kabulün sebebini anlamak istediğinde geyikli baba kendisini davete gelenlere : "dervişler göz ehli olur gözedirler dahi vaktinde varırlar kim duaları makbul olur (2) „ diye cevap vermiştir Geyikli baba ancak bir zaman sonra Orhan beyin arzuladığı davete icabet etmiştir. Babanın Orhan bey ile görüşmeğe gelişi de pek gariptir. Hammerin ifadesine nazaran bir çam dalını, aşık paşa zade ve hazinei evrak ve-

(1) Köprülü zade Mehmet Fuat bey; Türk edebiyatında ilk mütesavvuflar Sa : 285

(2) Hazinei evrak vesikalarından; Ahmet Refik bey, Türkiye tarihi, Sa : 349

(1) Aşık paşa zade tarihi mi : 346

(2) Hazinei evrak vesikalarından, Türkiye tarihi, Ahmet Refik bey Sa : 349

(3) Güldestei reyyaz S 220

(1) Aşık paşa zade tarihi S: 42

(2)Hazinei evrak vesikası Türkiye tarihi Ahmet Refik bey S: 349

[3] tacuttevarih cilt 2, S: 406

[4] Şakaik numaniye tercümesi cilt 1, S : 31 - 32

[5] Hammer tarihi tercümesi cilt 1, S : 161

[1] Hazinei evrak vesikalarından Türkiye tarihi, Ahmet Refik bey S : 349

[2] Hazinei evrak vesikası Türkiye tarihi Ahmet Refik bey S : 349

sikasına göre bir kavak ağacını sırtına yüklenmiş olduğu halde şehre iniyor. Dervişin bu halini görenler Orhan beye : " Ol derviş geldi bir ağaç dahi götürdü (1) „ diye haber veriyorlar.

Şakaikı numaniyeye göre getirdiği kavak ağacını Orhanın sarayının kapusu içine diken geyikli babayı Orhan bey gördüğü halde kendisine birşey sormamıştır.

Bilâhare fevkalâde büyümüş olan bu ağaç Bursayı harap eden sık yangınlarda Orhan beyin sarayı ile birlikte yanmıştır. On yedinci asırda Bursayı ziyaret etmiş olan Evliya çelebi bu ağacı şu şekilde tarif etmektedir : " Bursada içkalede bir diraheti münteha dikmiştir. Halâ o vechi pevestedir (2) „.

Yukarıda zikredilen ağaç dikme ameliyesinden sonra dağa dönen geyikli babayı bir müddet sonra Orhan bey ziyarete gitmiştir. Derviş ile Orhan Bey arasında geçen muhavereyi Aşık paşa zade şu şekilde nakletmektedir :

" Derviş bu İnegöl nevahisi senin olsun dedi. Derviş eder mülk ve mal hakkındır ehline verin biz anın ehli degiliz der sordular ehli kimlerdir. Etti hak taali dünya mülkünü sizin gibi hanlara ismarladı kulları birbirlerile mesalihin görsün deyu Orhan Gazi ider derviş Nola benden şu sözü kabul etsen derviş eder şuûl karşu ki tepecikten biriciği dervişler havliciği olsun dedi (3) „. Tacüttevarihin rivayetine göre Geyikli baba Orhanın ısrarı üzerine " bari sakin olduğumuz karye etrafını fukaraya odunluk tayin eyleyin (4) „ demiştir. Hazinei evrak vesikasına göre Orhan beyin Geyikli baba ile muhaveresi şu şekilde olmuştur : " Bizim dahi bir eserimiz olsun ne dilersen vereyim. Gözün bakduğu yeri vereyim demiş anlar dahi benim gözüm çok yere bakar illâ benim fethettiğim yeri verin „.

Orhan beyin pek ziyade hürmet ettiği Geyikli baba öldüğü zaman Keşiş dağının eteklerinde BabasuItan karyesinin bulunduğu yere gömülmüş, Orhan bey tarafından kendisine güzel bir türbe yaptırılmıştır. Aşık paşa zadeye göre Orhan bey türbenin yanında ayni zamanda bir cuma mescidi ile birde geyikli baba tekyesi namı verilen bir tekye yaptırmıştır. Şakaiki numanİyede (1) ve nişancı Mehmet paşa tarihinde (2) Orhan beyin bu türbe yanına bir tekkeye ve birde cami yaptırdığı nakledilmektedir. Hammer ise sade bir zaviyeden bahseder (1).

Ğeyikli baba için yaptırılan tekye babanın zapttediği yerler vakfedilmiştir. Bu vakıfların gelirinden ırmaç çorbası pişirilüp fukaraya dağıtılırmış (3). Ayni vesikada şöyle rivayet edilmektedir : " Baba bilecevap edüp her kim baba çorba isn ister bende sakin olsun ve her kim pilav, zerde ve nefayis isterse tahtelı köye6itsün „ ..

Yukarı ki cümleler bu zaviyenin daha geyikli babanın sağlığı zamanında mevcut oluğu fikrini uyandırıyor.

Müteakip devirlerde padişahlar bu zaviyeye birçok şeyler hediye ettikleri gibi geyikli baba türbesinin örtüsünü yenileğişlerdir. Bahsettiğimiz hazinei evrak vesikası da geyikli babanın örtüsünün deniştirilmesi ve " kırk kazğan keşkek üç dane sığır ve üç mut, on okka yufka ve on kazğan pilâv ve on koyun dahi kurban ihya (4) „ edilmesi için dir.

Ahmet Reifik beyin Türkiye tarihinin 349 ıncı sahfesinde bulunan bu vesika hangi padişah zamanına ait olduğuna dair bir tarih taşımıyor. Yalnız divanı himayun defterlerinin 961 tarihinden başlandığı zikredildiğine göre (1) bu vesikanın 961 tarihinden sonra Bursaya avlanmak üzere giden padişahlardan Birine ait olduğu muhakkaktır. Yalnız kaç tarihli ve hangi padişah tarafından yazıldığını öğrenmek için Ahmet Refik beye müracaat etmek lâzım geliyor.

Kurt oğlu

Kâmil

[1] Aşık paşa zade S : 46

[2] Evliya Çelebi seyahatnamesi cilt 2 S : 46

[3] Aşık paşa zade tarihi S : 47

[4] Tacüttevarih cilt 2 S : 406

[1] Şakaik S : 31 - 32 - 33

[2] Nişancı Mehmet paşa tarihi S : 115

[3] hazinei evrak vesikası Tzrkiye tarihi Ahmet Refik bey S : 349

[4] » » » » » »

[4] Onuncu asır hicride İstaubul hayatı Ahmet Refik bey : Mukaddemede

Şükran

Kurtaran bir zafere asırlar acıkmıştı :
Vatanda görülmemiş bir kahraman çıkmıştı ,
Gidip göreyim, dedim, yüzünü doya doya ,
Koştum , tam on yıl evel , geldim Anadoluya ,
Bir gurbet hastasidim aciz , kimsesiz , düşkün .
İçin için ağladım yattığım handa bir gün .
İstiklâl yollarında düşmanla vuruşarak
Ölmek için lazımdı yemek , içmek , yaşamak .
İnsanlar diyordu git , mezarlar diyordu gel ,
Baktım , bana uzandı cihanı kayıran el ,
Artık ben de cidalin canlı bir askeriydim ,
Onun gittiği yolda , onun emirberiydim ,
Ey büyük kurtarıcı , yalnız sendin o zaman .
Bütün savaşanları ayak üstünde tutan .
En acı sefaletler kemirirken bu yurdu
Her düşen , yaralanan sana yetiş diyordu .
Sen ümit ve teselli dağıtan bir kudrettin ,
Güçlüyü savaştırdın , düşene imdat ettim .
Her ne tarafa dönsem sana yaklaşıyorum ,
Bilsen ruhumda nasıl bir minnet taşıyorum .
Sevgili vatanıma benzedin nazarımda ,
Şükranlarım kaynıyor hayat damarlarımda .
Beni de onun gibi esirgedin , yaşattın :
Karıştı hayatıma büyük , tarihî ad n .
Oğluma isim verdim " Gazi kuloğlu „ diye ,
Götürsün evlâtlarım bu siytı ileriye . .
Gazi kuloğulları ebedî bir nam olsun ,
Seni unutanlara bu vatan haram olsun .

Samih Rıfat

Ayrılık

denizli çaybaşı
30 - Haziran - 930

Siz gidince
Yüreğime girdi darlık veren bir ince ,
Derince sızı . . .
Uzuyorken tirenin , acı acı , avazı
Enginlerden ayni çığlık koptu , çalkandı ;
Gözlerime yaşl dolarken içerim yandı ! . .
Toprakların di inden bir uğultu çağlıyor ;
O seslere karşı ruhum için için ağlıyor ! .
Sonsuz yad ufuklara dalıp gidiyordunuz ;
Vagondan baş uzatıp bana bakıyordunuz :
Ah , o bakış
Beni öyle bir yakış
Yakmıştı ki içime düştü sandım yıldırım ;
Ayaklarım tutularak kesilmişti kollarım ! . .
Hasret çeken eşine atılmak isteğile
Elinizde kuş gibi çırpınan o mendile
Arkanızdan ben bakarken , uzun uzun ,
İçim mahzun . .
Gönlüm , gözüm mahzundu ;
Anladım ki bir lahzacık olsa bile hicran yolu uzundu!..

*
* *

Sanki birşey yitiştirmişim gibi telâşlı ,
Buğazımda hıçkırıklar . . Gözlerim yaşlı ,
Bir aralık , gezdim . . tozdum . . sokakları aradım ;
Can kokulu , canan dolu ocakları aradım ;
Sizden bulmak için , tek , ben bir canlı eseri
Her bir şeyi . . her yeri
Deli gibi aradım ;
Teselliye koşan bir göz seli gibi aradım ! . .
Bana karşı sevgi dolu , sevimli
Uzatılan o eli
Ben , koynumda sanarak
Çırpınarak
Aradım. .
Kuşlar gibi benim de olmalıydı kanadım ! . .
Uzanırken daha bana o eller
Ne sevinçler bağışlardı cana , o eller . . .
Bir tatlı ses ,
Bir nefes
Sizden . . .
Bir koku teninizden
Yaşatmağa yetecek ,
Ah , o koku ; ne tılsımlı bir çiçek ! . .

İbrahim Şevki

Türk İnkılâbının Ana Hatları

Halkevimizde verilen bir konferans

İnkilâp bir şekilden başka bir şekle geçmek demektir. Bir mevcut üzerinde inkilâp yapabilmek için evvelâ o mevcudun üzerindeki kötülükleri teşhis etmek, sonra bunları birer birer söküp atmak, bilâhare yeni konacak unsurları birer birer yerleştirmek lâzımdır. İnkilâbı yapabilmek için, üzerinde inkilâp yapılacak mevzuu en ince noktalarına kadar tetkik ve mütalaa ederek kavramak lâzımdır.

Türk inkilâbı Türk camiası üzerinde yapılmıştır. Türk inkilâbını eyi anlıyabilmek için Türk camiasının inkilâptan evvelki vaziyetini anlamak ve bu vaziyetin kötü yerlerini aramak ve bunların nasıl sökülüp atıldığını yerine yenilerinin nasıl konulduğunu tetkik etmek icabeder.

Hududu muayyen bir toprak üzerinde dahilde asayişi temin olunmuş; hariçte istiklâli tanınmış bir hükûmet marifetile idare edilen insan camiasına devlet derler. Bu devletin hariçte tanınan istiklâli, dahildeki asayişinin emniyeti, hudutlarının tecavüzden masuniyeti için — hepsini bir kelime ile ifade edersek — istiklâlinin emniyeti için dört unsura ihtiyaç vardır. O unsurlarda şunlardır :

Halk terbiyesi, idarî teşkilât, askerin maddî ve manevî kuvveti, malî ve iktısadî vaziyeti. İnkilâbın ana hatlarını aramak lâzım gelirse bu dört unsur üzerinden yürümek icabeder

Halk terbiyesi :

Terbiye, medeniyetin hulâsa edilmiş bir tekerrürü demektir. Medeniyet ise hayvanlığın durduruluşu insanlığın kemâl ve terakkisidir. Medeniyet insanın icat kabiliyetinin doğuş gününden başlamıştır. Binaenaleyh insanın icat ve kabiliyetinin doğuş gününden bugüne kadar geçen zaman zarfındaki insan terekkiyatını terbiye edilecek olan her fert veya halk hulasaten tekrar edecek yâni o mevzu ve maddeler hakkında malumat sahibi olacaktır. Halk bu malumatı yani terbiyesini içinde yaşadığı muhitten yani mekândan cemiyetin kanunlarından, inanışlarından, adetlerinden, tahsil ve terbiyeden alır.

Mekân milletin sivil mimarisini evlerinin döşeme tarzını, eşyalarını ihtiva eder. Sivil mimârimiz yani evlerimizin inşa tarzı heman heman hepimizce malumdur. Bilhassa Anadoluda eski mimariyi andıran ve hatta muhafaza eden evler vardır.

1717 Tarihinde İstanbul sefaretine İngiltere hükûmeti tarafından memur edilen Mister Montekûnun refikası Ledi Montekû Türkiyeden — bilhassa Edirne ve İstanbuldan — memleketine mektuplar göndermiş ve bu mektuplarda o zamanın Türk evlerinin inşa tarzını İngilteredeki dostlarına yazmıştır. Bilâhare neşredilen bu mektuplar Türkçeye de çevrilmiştir. Ledi Montekû 18 inci asırdaki Türk evleri hakkında hulâsaten şöyle söyliyor :

Evler iki kısımdan mürekkeptir. Harem ve selâmlık daireleri. Harem dairesi binanın arka tarafına düşer, etrafı uzun divarlarla çevrilmiştir. Pençereler avluya açılmıştır. Avlunun etrafında dehlizler mevcuttur. Odalar dehlizlere açılır. Selâmlık ve harem daireleri bir dehlizle birbirine bağlıdır. Odaların tavanı basıktır. Yerlerde halılar ve sedir vardır. Ledinin bahsettiği bu evlerden başka Anadolu evleri de vardır ki kendisi onları görmemiştir.

Genişce bir sofa, sofanın geri tarafında odalar. Odaların pençeresi sofa üzerine açılmıştır. Odalar güneş görmez, bir kıs-

mının zemini topraktır. Bozuk bir sıhhat verir.

Bizim bu şekilde yaşamamız 1854 de açılan Kırım seferinden sonra terkedilmeğe başlanmıştır. Çünkü bu seferde müttefiklerimiz olan İngilizlerle, Fransızlar, Pemonteliler İstanbulda uzunca bir müddet temas etmiş ve onların hayat tarzına intibaka başlamıştır.

Kanuna ge'ince : Kanun ferdin dünya saadet ve selâmetini temin eden hidematı umumiyeyi tayin eden düsturdur. Bu itibarla kanun asrın medenî ihtiyaçlarına cevap verecektir.

Ferdin medenî ihtiyaçlarına medenî bir tarzda cevap verecek etraflı yazılmış bir kanun mevcut degildi . Ancak milâdın yedinci asrında meydana çıkan ve yedinci asır mefhum ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek kıymette olan dinî bir kitap vardı. Dünyaya ait her ihtiyaç bu kitaba müracaat olunarak hal ve tatmin edilirdi. Yani asrın ihtiyaçlarını en az 800 veya 1000 sene evelki kanuna, oda millî olmayıp sadece dinî ve uhrevî olan bir kanuna bakarak halle diyorduk. İnanışlarla âdetlerin her ikisi de birbirine girift bir şekildedir. Sıtmayı sağaltmak için bağlatmak, sarılık hastalığından kurtulmak için sarı tasdan su içmek ve kestirmek, bir murada erişmek için türbelere mum adamak lâzımdır.

Büyücülük, üfürükçülük, bakıcılık... İlâh doktorluk gibi ehemmiyetli bir sanattır Birbirine benzemiyen sayısız, batıl itikatlar her şehirde eski zamandanberi yaşamış ve halâ da kısmen yaşamaktadır. Çünkü böyle batıl inanışlar milletler arasında nesil ile beraber yaşar. Onları tamamen kaldırmak için neslin denişmesini beklemek ve yeni yetişen neslide bu gibi batlandan uzak olarak büyütmek lâzımdır. Bunun için evvelâ hurafe ve batıl itikat menbalarını derhal ortadan kaldırmalıdır. Bu içtimaî yarayı doğuran tekke, türbeler derhal kapatıldı. Büyücülük, üfürükcü lük, bakıcılık . . İlâh şiddetle men olundu.

Tahsil ve terbiye :

Tahsil ve terbiyenin başlıca viricisi mekteplerdir. Osmanlı Türklerinin mektepleri nasıl açmış ne gibi safhalar geçirmiştir ?

İslâmiyet arabistanda doğmuş ve islâmiyetin akait ve kaidelerini bildiren kuran ve hadisler de arap lisanı üzerine yazılmıştır. İslâmiyeti kabul edenler arap lisanını adeta ikinci bir lisan olarak kabul etmişler. Bu meyanda Türklerde islâm olunca arapcayı bir din hatta ilim lisanı olarak almışlardır. Mekteplerde tedrisatın mevzuunu yazdıkları kitapları hep arap lisanı üzerine tesis etmişlerdir Ulumî diğer müslümanlar gibi ikiye taksim etmişler, aklî ve naklî ulum demişlerdir.

Aklî ulum, aklın icat ve emrettiği ulum ki, riyaziye tabiiye gibi müsbet ulum, naklî ulum ise şeriatın emrettiği din ilmidir. Aklî ve naklî ulum medreselerde okutulurdu Medreseler imparatorluğun tesis günündenberi mevcuttu. Bilhassa 16 ncı asrın ilk nısfında medreseler çok eyi idi. Müsbet uluma ehemmiyet veriliyor. Tedrisat muntazam yapılıyor, ders'eri kuvvetli müderrisler veriyordu.

Medreseler üç kısma ayrılmıştı İlk kısım hariç medrese, ikinci kısım dahil medrese. üçüncü kısım da sahan medresesi idi. Hariç medresede ulumun mebadisi okunur. Dahil medresede ise hariçte okunan ilimler tafsil olunurdu. Bilahare sahan medresesine gidilirdi. Sahan medresesine geçmek çok güç idi. Dahil medreseden icazet alınca, icazet alanın ceridei devlete ismi yazılır, mülâzım unvanını alırdı. Hariç medresede tedrisat yapabilirdi. Fatih zamanında sahan medreseleri ihtisas şubelerine — mühendis ve tabip yetiştiren kısımlara — ayrılmıştı. Kanunî zamanında bu medreseler daha tevsih olunmuştu. Çıkan mühendis ve tabipler bilhassa ordu da istihdam edilirdi. Bu devrede Fatih medreseleri naklî ulum tahsiline Süleymaniye medreseleri ise aklî uluma tahsis edilmişti.

On altıncı asrın ortalarından itibaren naklî ulum tahsiline fazla ehemmiyet verilerek müsbet ulum ihmal olunmuştur. On yedinci asrın başlarında İstanbulda Tophanenin üstünde Nakittin isminde bir adam bir rasathane yaptı ve felekiyat ile iştiğale başladı.

"Gaip meçhulât aleminin keşfin „ çalışan bu adamın mesaisi tiraziâra uğrayarak mahva doğru sürüklendi ve nihayet mahvoldu.

Medreselere Fatih ve kanunî zamanında pek çok müşkülât ile talebe ve müderris kabul edilirken on yedinci asrın başından itibaren müderrislik babadan evlâda intikale başlamış ve hatta henüz beşikte müderrislik payesi tevzii adet hükmüne girmişti.

Medreseler evvelâ müsbet ulûmu terk edüp bilâhare kâmilen tafsih ederek inhilâle başlamış biraz sonra tetkik edeceğimiz zorba Yeniçerilerle elele vererek bir çok isyanların elebaşısı olmuştur.

On yedinci asrın ortalarından itibaren ulema büsbütün paslayı şaşırmış aklî ulûm ile uğraştıktan maada ulûmi naklîye ile meşgul olmamışlar ve "Muhammet ümmetinden mi, yoksa İbrahim ümmetindenmi yiz„. "Tütün haram mıdır, değil midir„ gibi bir takım manasız ve boş münakaşalarla uğraşmışlar halk da bu münakaşalara iştirak ederek birbirine muhalif ve muarız gruplar yaparak manasız ve münakaşalara girişmişlerdir. O devirde aklı başında yegâne ilim adamı Avrupalıların Hacı kalfa dedikleri 1659 da vefat eden kâtip çelebi olmuştur.

Kâtip çelebi zamanının ulema geçen adamlarını müspet ilimlere çalışmağa teşvik etmiş onları çok tenkit etmiş fakat muvaffakıyete ulaşamamıştır.

On sekizinci asrın sonlarına doğru halkın cehaleti ne mertebede olduğu şu fıkra isbata kâfidir:

"1796 tarihinde Galata kadısı Haffaf zade Emin efendinin huzurunda şöyle bir ilâm yapılıyor. Sadullah ağa namında bir adam Valide Sultan kâhyası Yusuf eğaya (levhi mahfuzda [1] telif ve tahrir olunan eceli mev'udundan) ömrümün yedi senesini hibe ediyor. Gûya Âdem Peygamber de Şit peygambere ömür heba etmiş imiş Şit peygamberde bunu kabul etmiş imiş. Binaenaleyh Sadullah ağanın Yusuf ağaya bu ömür hibesi caizmiş. Kadı efendi bu yüzden hibeyi muvafık görmüş.

Buraya kadar verilen izahatla cemiyetin medenî kanunu halkın, tahsil ve terbiyesi ile inanışlarının müsbet hiç bir ilim ve kaideye bağlı olmayip dine ve hürafe ile delâlete bağlı olduğunu ve medenî hiç bir fikre sahip olmadıkları anlaşılır.

Avrupada matbaa on beşinci asırda keşfedilip faaliyete başladığı ve milletlerin terakkî ve tekâmülüne yarayan bir çok eserler matbaalarda basıldığı ve neşredildiği halde Türkiyede maalesef ancak on sekizinci asırda tatbik edilmiştir.

On altıncı asırda bir aralık Tophanede bir adam tarafından bir matbaa tesis edilmiş isede hükûmet tarafından haber alınarak menedilmiştir.

Aslan Macar olup ihtida eden İbrahim müteferrika namında bir zat zamanın sadrazamı Nevşehirli İbrahim Paşaya matbaanın eyilikleri hakkında rapor vermiş ve esas itibarile Paşa da kabul etmiştir. Fakat devrin ileri gelenleri kitapların ço-

[1] — Büyük bir mücevher olan levhimahfuzu Cenabıhak her şeyden evvel yaratmıştır. Levhı mahfuzun üzerine yekpare inciden vücuda getirilen kalem ile insanların bütün âmâli kaydolunur.

ğalması ile bilhassa dinî hususatta iğtişaşlar olacağını ileri sürmüşlerdir.

Fakat Nev şehirli bunları dinlememiş, (lûğat, mantık) gibi dinî olmıyan kitapların basılmasına Şeyhülislâm Abdullah efendiden fetva almıştır. (1727) on dokuzuncu asırda (Sırbistan, Yunanistan) gibi gayrî Türk Sırplar ve Yunanlılar kilisalarında asrının terakkiyatına uyğun mektepler açarak millî hislerle mütecellî gençler yetiştirmişler ve istiklâlleri için çalışmışlardı. Hattâ İstanbul ve İstanbul gibi hiristiyanların mütekâsif olan Anadolu vilâyetlerinde birçok gayri müslim kollejler açılmış ve faaliyate başlamıştı.

İlk defa olarak bizde Halıcıoğlunda dört sınıf üzerine mühendishanei ber'ihümayun açılmış ve burada yüksek tahsil verilmeğe başlanmıştır. (1795) Buraya da mahdut mıktarda talebe alınmış idi. İlk defa medrese tahsilinden ayrılan bir mekteptir. Fransızca, tamamî ve tefazulî riyaziye, hendese, kozmoğrafya, istihkâm, atış gibi fennî ve askerî dersler konulmuştur.

Halk terbiyesini temin edecek olan asrın ihtiyaçlarını tatmine yarıyacak çok mıktarda ilk ve orta mekteplerdir. Halbuki henüz medreseler faaliyetini muhafaza etmekte idi. Bunlara nezaret eden Şeyhülislâm ve ders vekili efendilerdi.

Geçen asırda ilk mektep tedrisatı hakkında ikinci Mahmut zamanında bir teşebbüs yapılmıştır. Fakat bu fermanın hiç bir kıymeti ilmiyesi bulunmadığı gibi hocasızlık ve parasızlık yüzünden tatbik dahi edilememiştir. (1824) tarihinde ilân edilen bu fermana göre çocuklar 5 - 6 yaşına girince mektebe verilecek orada kurân okumasını ulumdiniye ve tecvidi öğrenecek sonra baba ve anası veya velisi tarafından mahallin kadısına müracaat edilerek müsaade alınacak ve sanata verilecekti.

1838 de rüştiye mektepleri ihdas edilmiş isede biz bu mekteplerde de bir denişiklik göremiyoruz. Mekteplere nezaret eden bir mekâtibi rüştiye nazırı intihap olundisede bu nazır Şeyhülislâma merbut bulunuyordu. Bu mekteplerde de okunan dersler kuran, ulumdiniye ve tecditten başka birşey degildi.

Sesi güzel olanların hafız olmaları tavsiye ediliyordu. (1834) de harbiye mektebi açılmış, bunun da proğramı ulumdiniye ile arabiden öteye geçememiş, çünkü tedrisat yapacak muallim bulunamamıştı. (1846) da mekteplerin proğramlarına ahlâk namı altında kıraât ve yazı ilâve edilmiştir. Yazı ile birlikte taş kalem ve tas tahta ile divit denilen hokkada mekteplere girmiş fakat bu edevatı mekteplere tamim ederken (mekke ve medinede olduğu gibi) kaydı ilâve edilmiştir. Çünkü halkın bu edevata (gâvur icadı) diyerek ret ve isyan edeceğinden korkulmuştur.

Kızlar namaz sureleri ile biraz akait öğrendikten sonra okuyamazlardı. Onlar ancak (1825) de rüştiye mekteplerine kabul edilmişlerdi, Rüştiye mekteplerinin proğramlarına hesap (amalierbea) ilâve edilmiş isede henüz tarih, coğrafiya, eşya gibi zihnî ve millî terbiyeyi temin edecek derslerden eser yoktu. Çünkü bunları okutacak muallim de bulunamıyordu. Rüştiye mekteplerinde tedrisat yapanlar medrese mezunları idi. (1847) de muallim mektepleri ihdas edilmiş fakat buradaki tahsildə - ilk zamanlarda - medrese tahsilinden ileri gidememişti. (1867) de Galatasaray açılmış proğramına riyaziye, ulumu tabiiyei tarih, coğrafya gibi dersler konulmuş ve muallimler Fransadan getirilerek tedrisatı da Fransızca yapılmıştır.

(1869) da yapılan bir nizamname ile Maarif yeni bir şekil alıyordu. Bu nizamnameye göre : Mektepler meşihata değil Maarif nezaretine bağlıdır. Müfredat proğramları yenileştirilmiştir. Maamafih medreseler halâ faaliyette idi. Tanzimatla beraber memleketin diğer iş sahalarında olduğu gibi Maarif sahasında da muhtelif hareketler belirmiştir. Asrî Maarife doğru yaklaşma Abdülhamidin saltanatına kadar devam etmiş, onun devrinde durmuş, hatta maksat ve gayeden uzaklaşmıştır. Meşrutiyetle yeniden tanzimata rücû etikse de muayyen bir hedef gözeterek maarife bir ğaye vermemiştik.

Halâ dünya işini din işi ile halleden bir takım mevzular müfredat proğramını dolduruyordu. Mekteplerin idare adamları da ulumudiniye ve kuran hocaları arasından seçiliyordu. Mekteplerde en eyi terbiye, beş vakıt namazı kılmak, mutlak bir sükûn ve itaat sahibi olmaktı. Terbiye vasıtası kabahatin derecesine göre çezaya dikilmekten başlıyarak dayağa kadar çıkıyordu. Cümhuriyet teessüs edince sendeliyerek, emekliyerek asrın terakkiyatına doğru ilerile ne cezrî bir tarzda kökünden söküldü. Medreseler lâğvedilerek mektepler bir elden, maarif nezareti marefetile idare edilmeğe başlandı. Din işleri dünya işinden tamamen ayrıldı. Bilhassa Türk harfleri inkilâbı mazinin mütefessih mevzularıyle yeni yetişen neslin alâkasını katiyen kasti. Yeni neslin kafasını ileriye yükselmeği ve ulu Türkün insanlığını ve insanlığa hizmetini temin edecek mevzularla techize başlandı. Ve bu başladığı işi de sukûn ve tevazu içinde başarmaktadır.

Halk terbiyesi faslını bitirmeden Türk kadınımıda tetkik edelim:

Türk adını tarihin her safhasında Türk erkgile birlikte idi. Eskit Türklerinin kızları mükemel ata binerler, harplere iştirakederler güzel kılıç sallayabilmek için sağ memelerini kestirirlerdi. Bir Türk hakanı İranilere esir olmuştu. Hakanın refikası kadınlardan mürekkep beş yüz ibn kişilik bir ordu toplandı. İranileri mağlup hakani esaretten kutardı.

Türk hakanının buyurduğu fermanın altında refikasının imzası olamazsa fermanın hükmü olmazdı. Türk kadını bu asrın müsadesine daha birinci zamanda hemde fazlasile sahipti.

İslâmiyetin bazı akide ve haideleri Türk içtimaî hayatına kuvvetle müessir olunca Türk kadını da örtü ve kafes altına girdi. Hakem mevkiinden ayrıldı. Kanunlar bile iki kadının şehadetini bir erkek şehadetine mukabil tutuyordu. Umumiyetle saçı uzun aklı kısa mefhumu milletin kafasına yerleşti.

Kızlar mektebde okutulmuyordu.Ferdin ilk terbiyesini veren ana hurafelerile zarar lı âdetlerlekarışık itiyatları ile çocuğun büyütüyordu. Tanzimatta bile kadının mevkii anlaşılmad Onlar için ancak 1895 tarihinde ilk defa olarak rüştiye mektebi açıldı zaman zaman orta tahsil ve darülfünun tahsili hakkı verildi kafes ça saf ve örtü altından çıkarıldı. Cümhuriyet idaresi kadına intihap hakkını verdi.

İdari teşkilât

Türkiye iki umumî valı tarafından idare edilirdi. Bunlara Beylerbeyi denirdi. Rumeli Beylerbeyi Avrupadaki Vilâyetlere Anadolu Beylerbeyide Anadodaki Vilâyetlere umumî nazarette bulunurdu. Umumî alay beyliklerine bunlarda sancak beyliklerine taksim olunmuş, sancak beylikleri has, zeamet, timar diye parçalara taksim edilmişti Has arazi varidatı ve idaresi doğrudan doğruya saraya aitti. Hasılatı yüz bin akçadan fazla olacaktır. Hasılatı 20 - 100 bin arasında olursa zeamet, hasılatı '3000 akçeye kadar olan araziye de tımar ismi verilirdi.

Beylerbeyine, alay ve sancak beyliğine saray yetiştimeleri (mirâlem mirahurlıktan 2yetişenler tayin olunurdu. Tımarlar ve zaamet dahi o araziyi zapteden fatiha ve-

rilir. Vefat vukuunda varisine intikal eder. Bilâvaris vefatı taktirinde hükûmet tarafından münasip görülen birine verilir. Er babı zaamet ve timar da kendi derlikleri hasılatının artması için halkı teşvik ederdi. Bu suretle hasılat ve varidatta terakkî ve inkişaf görülürdü. Memleket varidatının azalması bilâvaris vefat eden zaamet ve tımarın iltizama verilmesini icabetti.

Bu iltizam usulü suiistimale uğrıyarak evvelâ cüzî bir mıktarda ihale olunan bir tımar veya zaamet birkaç kişiye devrolunduktan sorra pahalı olarak son mültezime geçer ve bu mültezim de kendi masrafını ve tasavvur ettiği kârı kazandıktan sonra meselâ yedinci ayda başka birine yeni bir ücretle devreder. O da kendi masrafını ve kazancını çıkarmak için halkı tazyik ederek vergi toplardı. Verginin muayyen bir mıktarı ve buna dair eşaslı bir kanun mevcut değildi.

Halkın bu suretle ezildiği kâfi görülmemiş gibi İstanbuldan da taraf taraf tahsildarlar çıkarak halktan saray namına vergi toplarlardı. Bir taraftan insafsız mültezimlerini diğer taraftan sarayın tazyiki karşısında halk akın akın İstanbula hicret eder — çünkü İstanbul selâmetti — veya eline silâhını alan dağa çıkardı. Memleketin idarî teşkilâtı 17, 18, 19 uncu asırlarda bu sukut içinde idi.

İdarî teşkilâtın böyle zaptürapttan intizamdan uzak olması halkın şahsî, mülkî, manevî, siyasî haklarını mahvetmiş idi. Kimse canından, malından, ırzından namusundan emin bulunmıyordu. Çünkü halktan ve onun haklarından mesul olan bir makam yoktu.

Memleket idaresindeki bu karışıklık Avrupaya fena akisler yapıyor, Avrupalılar da Türkiyeyi taksim için taraf tara pilânlar hazırlıyorlardı.

1838 Tarihinde İngiltere sefaret vekâletinde bulunan hariciye nazırı Reşit paşa hükûmet başında bulunan genç hükümdar Abdülmecitle görüşerek bizzat kendi tesvit ettiği bir kanunu (tanzimatı hayriye fermanı) 1839 tarihinde yerli ve ecnebi bir kutlenin huzurunda ilân etmişti. Bu fermanla herkesin şahsî, siyasî, mülkî haklarına kısmen olsun bir emniyet vadediliyor, hükûmetin idarî teşkilâtına müsbet bir sistem veriliyordu. Evvelce askerî mülkî, malî idareler bir elde iken şimdi nezaretler ihdas olunmuş; mülkî işler valilere, askerî işler kumandanlara, malî işler de defterdarlara verilmişti.

1806 da yapılan askerî ıslâhat ile askerlik bir usul ve nizam altına alınmış idi. Bu ıslâhattan sonra Avrupalılarda Türkiyeye karşı bazı müsbet hareketler başlamış idi.

Tanzimattan sonra kanunlar yapılmağa başlamış; 19 uncu asrın sonlarında dinî mehazlardan dahi olsa eski kanun şeklinden farklı mecellei ahkâm adliye ve ceza kanunları yapılmıştır.

Abdülhamidin devri saltanatında diğer hususlar gibi idarî işler de tevakkuf etmiş, keca imparatorluk, müstebit, muhtaris, fakat atıl bir zihniyet ile idare olunmuştur.

Meşrutiyette tanzimat işleri biraz daha ilerlemiş, meclis tesis edilmiş, fakat hak ve vazife mefhumu lâyık olduğu mertebeyi bulamamıştı.

Cümhuriyet idaresi menkul ilimlere müstenit kanunları yıkarak yeni insanın medenî ihtiyaçlarına tekabül eden kanunlarla ferdin hakkını ve vazifesini, hürriyetini ve dünya saadetini tesis etti. İdare işini ta köylere kadar şuûrlu gayet net bir şekilde tayin etti.

Askerin maddî ve manevî kuvveti :

Türkiye devletinin kuruluşu sıralarında (yaya) teşkilâtı vardı. Harp zamanında (yaya) denilen asker toplanır. Harpten sonra asker terhis edilirdi. Birinci Murat zamanında yeniçeri denilen bir nevi daimî ordu tesis olundu. Düşman ordusunda alınan esirlerin beşte biri tıpkı ganimet mallarının humsu gibi hükûmet nam ve hesabına alındı. Bunlar müslüman yapıldı. Talim ve terbiye edildi. Bilâhare zapt olunan küffar diyarının gençleri toplanarak bunlar hususî surette talim ve terbiye edilip asker edildiler. Bu suretle daimî ordu kadrosu tevsi olundu.

Ordu efradı iki kısma ayrılmıştı :

(1) — Kapıkolu askerleri

(2) — Ayalet askerleri.

Kapıkolu askerleri yedi sınıftı, hepsi de devşirmelerden ayrılırdı. Bunlardan başlıcası muvazzaf sipahiler ve ezep neferleri (bahriye efradı) ile yeniçeriler idi. En mühim vazife yeniçeriler üzerinde idi.

Yeniçeriler üç sınıfa ayrılırlar : Cemaat, bölük, sekban .

Yeniçeriler yüz doksan altı ortaya (tabura) taksim edilmişti.

Zaman zaman ortaların efrat adedi artmıştır. Fakat ortaların mıktarı değişmemiştir. Ayalet sipahileri ise timar ve zaamet erbabının kendi varidatlarının nisbeti dahilinde teçhiz ve teslih ettikleri süvarilerdir harpten sonra terhis edilirler.

Yeniçeriler on altıncı asrın üçüncü rubu başında bozulmağa başladı. Üçüncü Muradın yaptırdığı bir sünnet düğününden sonra hokkabaz ve şidebazları bir lütfü şahane olmak üzere yeniçeri ocağına kaydettirdi. Yeniçeri ocağına kaydolunmak çok müşküldü. Birçok kayt ve şartlara tabidi. Tekaüt oluncaya kadar evlenmiyecek sakal o zamanki yeniçeri ağası mevcut kavaide muhalif olarak oyuncuların ocağına kaydını redetti ve hatta protesto makamında istifa etti. Fakat yerine tayin oluuan yeniçeri ağası yeni şekli kabul etti.

Bu tarihten itibaren ocak bozulmağa başladı. Yeniçerilerin adedi eskisine nisbetle üç dört misli arttisede bunların randumanı makûsen mütenasip olmak üzere azaldı, Ocağı bir me'kel haline soktular. Hükûmetin vaziyeti maliyesi bozulunca bunlara ayarı bozuk ulufe tevziine başlandı. Bu ayarsız paralar da esnaf tarafından kabul edilmez bu suretle halk ile yeniçeri arasında bir kavğa başlardı.

Artık yeniçeriler harbetme kiymetini de kaybetti. Genç Osman 1620 de Lehistan harbinde bunların kiymetsizliğini anlamış ve askeri ıslâh etmeği düşünmüştü. Fakat bunu sezen yeniçeriler genç hükümdara isyan ederek kendisini öldürmüşlerdi.

On sekizinci asır sonlarında yeniçerilerin maaş cüzdanları tahvilât gibi satılıyor, yeniçeriler ise esnaflık yapıyorlar, kışlanın semtine uğramıyorlardı.

Eyalet sipahilerine gelince : Timar ve zaamet usullerinin bozulması ile ayalet sipahileri de kıymetini kaybetmişti. Bu suretle askerin maddî ve manevî kıymeti azalmıştır.

Hükümdar genç Osmanı öldürecek kadar cüret gösteren yeniçerileri ıslâh etmek fikri bilâhare üçüncü Mustafaya gelmiş, o da zamanının defterdarı Hilmi efendiye :

— Yeni asker tanzim olunmadıkca Avrupa ile baş olunmıyacak, ne yapalım?

Demiş. Hilmi efendi:

— Yeniçeriyi nizam altına alalım. Cevabını vermiş.

Hükümdar:

— Yeniçeri nizam kabul eder mi?

Hilmi efendi :

— Evet eder.

Hükümdar :

— Senet verirmisin.

Hilmi efendi:

— Tereddütsüz veririm. Demiş. Fakat yeniçerilerile beraber olur diye korkusundan defterdarı idam etmiş.

1729 Tarihinde Nevşehirli İbrahim yeniçerileri ıslâha teşebbüs etmiş, hatta Üsküdarda üçyüz kişilik yeni bir kıt'a bile tesis etmişti. Fakat 1730 daki Patrona isyanı ile bu kıta da dağılmıştı.

Avusturya ordusu müşirlerinden olup Türkiyeye iltica eden (Klod Aleksandr) müslüman olmuş ve Gümülcenede istirahata çekilmiş idi.

1731 de Sadrıazam olan topal Osman paşa cenerâl Klod Aleksandrı— yeni ismile Ahmet beyi — İstanbula çağırdı. Gerek Osman paşa, gerekse Ahmet bey— bilâhare kumbaracı Ahmet paşa — askerin tanzimini arzu ediyorlardı. 1734 de Üsküdarda bir kumbaracı kışlası tesis olunarak orada hendese ilminin tahsiline başlandı. Bundan sonra 1761 tarihinde daha etraflı ve şümullü olarak riyaziyat, bahriye, topçu ve istihkâm mektep'erinin koca Ragıp paşa tarafından açıldığını görüyoruz.

Bu sıralarda yeniçerilerin vaziyeti şu idi :

Yukarıda bahsettiğim İngiliz kadını Ledi Montekû memleketine yazdığı mektuplardan birinde şöyle diyor : (Doğrusunu söylemek lâzım gelirse seraskerin kumandanları asıl yeniçeriler, yeniçerilerin burada kati nüfuzları var. Tavru hareketleri inzibatlı askerlerden ziyade asî askerlerinkini andırıyor.)

Elli sekiz numaralı mecmuai askeriyede 1787 — 1792 seferini tahlil eden erkânı harp yüzbaşı Dokekin zade Feridun bey de şöyle diyor:

"Bununla beraber ordu heyeti umumiyesile tamamile zapturaptan mahrumdu. Hazerde en büyük teşkilât (orta) idi. Diğer Avrupa ordularında 200 sene evvel kabul edilen hazerî alay teşkilâtı yok idi.

Güstav Adolf tarafından teşkil edilen Liva teşkilâtı on sekizinci asrın ortalarına doğru bütün ordular tarafından kabul edilen seferî fırka teşkilâtı henüz orduya girmemişti. Teslihat itibarile diğer ordulardan geri idi. Yalnız topçu sınıfının bir kısmı ıslâh edilmiş ve mektepleri açılmıştı.

Erkânı harbiye ve menzil teşkilâtı henüz yoktu. Orduya seferde baş kumandanlık yapacak olan sadrıazam meslekten yetişmemiş idi. Orduya kumanda edecek zevat mektep görmüş cenerâller değillerdi. Esası çekirdek olan muvazzaf ordu yeniçeriler disip'in tanımıyorlardı. Avrupa orduları süngüyü on yedinci asırda kabul ettikleri halde biz ancak on sakizinci asırda İstanbul müftüsünün fetvasile kabul etmiştik.„

Anlaşılıyor ki ordu ıslâha son derece muhtaçtı.

1789 da üçüncü Selim hükümdar olunca birçok ıslâhat yapmağı, ezcümle askerî ıslâhata ehemmiyet vermeği arzu etti.

Çok nazik olan bu mes'eleyi birden bire halletmenin müşkül ve tehlikeli olacağını biliyordu. Evvelâ saraydaki bostancıların bir şubesi sıfatile nizamı cedit namile bir sınıf asker ihdas etti Yeniçerilerin bir kastına uğramamak için bunların kışlalarını şehir haricine yaptırdı.

Devrin sadrıazam kaymakamı olan köse Musa paşa ile Şeyhülislâm topal Ata efendi boğazda bulunan yeniç ri yamaklarına nizamı cedit kıyafeti olan setre pantalon gönderir. El altından da (bunları geyen kâfir olur, geymiyen katledilecek) diye haberler işae ettirir. Bunun üzerine boğazdaki asker (kabakçı Mustafa) namında bir adamın kumandası altında İstanbula kadar gelirler. Padişahtan;evvelâ nizamı cedidin lâğvını,saniyen bu nizamı cedidi ihdas edenlerin,sonra kendisinin hükûmet başından çekilmesini isterler. Müstereddit hükümdar Selim bir iş yapamıyarak zorbaların arzusunu ifa eder.Dördüncü Mustafa hükümdar olur.

1807 tarihinde olan bu vakayı Rus cephesinde bulunan âlemdar Mustafa paşa duyar. Yanındaki arkadaşları ile birlikte Edirneye, oradan İstanbula gelir.Kabakçıyı evinde öldürtür.

Dördüncü Mustafayı hal, sadrıazamı azleder. Selimi hükûmete geçirmek istersede Selim katl dilm'ş olur. Genç Mahmudu hükümdar yapar. Kendisi de sadarete geçer ve yeni asker olarak (sekbanı cedit) unvanile bir kıta ihdas eder.

Yeniçeriler âlemdara da isyan ederek onun da ölümüne s bebiyet verirler. İstanbulda birkaç gün sokak muharebeleri olur. Nihayet yeniçerilerin muvaffakiyeti, bir sene kadar devam eden sekban ocağının lâğvı ile mesele nihayetl nir. Bu sokak muharebesi esnasında İstanbul sokaklarında (yeniçerilere yardım etmiyenlerin karıları boş düşecek, kendileri de kâfir olacaklardır.) Diye dellâl bağırtılmıştır.

Mısırda Kavalalı Mehmet Ali paşa zuhur etmiş, yarım istiklâl kazanmış, Mısırda birçok inkilâplar yapmış, Fransadan zabit getirterek ordusunu asrî bir şekle ifrağ etmişti. Morada başlıyan isyanı yeniçeriler söndürmeğe muvaffak olamamışlar, ve fakat Mehmet Ali paşanın oğlu İbrahim paşa asrî askeri ile tenkile muvaffak olmuştu.

Bu hadiseyi gören genç padişah Mahmut, ulemayı toplıyarak yeniçeri zabitanından yeni usul ile talimi kabul ettiklerine dair 1826 da bir senet aldı. Bununla beraber yeniçeriler lâğvedilmiyecek yene baki kalacaktı . Her yeniçeri ortasında yüz ellişer eşkinci askeri bulunacak ve bu askerlere Mısırdan müslüman zabit getirilerek muallim tayin olunacaktı. Her eşkinci bölüğüne bir imam, bir kadı tayin edilmesi devrin softa zihniyetli adamlarını iskâta sebep oldu. Bununla beraber yene herhal ve kârda tedarikli hareket ediliyor, evvelce Rağıp paşa tarafında ihdas edilmiş olan topçu, tersane, kumbaracı neferati herhangi bir isyana karşı mukabele edecek bir vaziyette hazır bulunuyordu. Hükûmet erkânı da vaziyeti nazik bul - dukları için geceleri İstanbulda kalmıyorlar, boğazdaki evlerine gidiyorlardı. Yeniçeri zabitanı ocağın lâğvine doğru gidildiğinin farkına varmışlardı. Bir gece ansızın Babıâliyi bastılar. Islâhatçılar da (Mukaddes sancak) ı çıkarıp Sultan Ahmet camii avlusuna diktiler. Halk ve medrese talebesi ile softalar sancağın altına toplandılar. Yeniçerilerin katillerine fetva alındı. Ocak katiyen lâğvedilerek isyanda ısrar edenler imha edildi. Ve yeni askere de (Asakiri Mansurei Muhammediye) denildi. Bu ismin verilmesinde bir siyaset gözetilmiştir. Asakiri Mansurei Muhammediye üzerine kimse el kaldıramaz, isyan edemez, lâğvini istiyemezdi.

1834 Senesinde Hassa miralaylarından Namık paşa delâletile Beşiktaş civarında Maçkada harbiye mektebi açıldı. Harbiye mektebinin tedris müddeti (8) sene idi. İlk dört sene ihzarî, son dört sene de meslek sınıfları idi. Fakat burada gençleri okutacak, yetiştirecek muallim bulunamadı. Ancak 1845 de yeniden teşkilât yapıldı. Avrupaya gönderilen gençler dönünce muallim olarak mektebin başına geçirildi.

Meşrutiyete kadar askerlik gayri muayyen bir müddet için yapılan bir vatan vazifesi idi. Meşrutiyetten ve bilhassa cümhuriyet devrinden sonra askerlik muay - yen ve kısa bir müddet zarfında her gencin ifa edeceği bir vatan vazifesi şekline ifrağ edilmiş, ordu kâmilen asrî ihtiyaçlara tekabül edecek teşkilât ve techizat ile takviye edilmiştir.

Malî ve iktısadî vaziyet :

Türkiye devleti ilk kurulduğu sıralarda selçuk paraları kullanılıyordu. Orhan bey zamanında gümüş paralar, Fatih dev-

rinden itibaren de altın paralar basılmağa başladı. Devletin varidatı âşar vergisinden, memlâhalardan, humsu ganaimden alınırdı. Bilâhare cizyelerde buna ilâve olundu.

On altıncı asra kadar bütün ihtiyacımızı kendimiz imâl ederdik. Hükûmet geniş mikyasta daimî ordu beslediği için sanayide,bilhassa askerî malzemeler üzerinde terakki etmişti. Silâh, hayvan koşumları, ayakkabı imâlinde hayli terakki görüyoruz. Bundan başka İstanbul, Bursa, Alaşehir, Selânik vilâyetlerinde, ipekli kumaşlar imâl olunurdu. Ticaret ise yalnız dahilî idi. Haricî ticaret ve mutavassıtlık hiç görülmez Bu ticareti ecnebilerin, bidayette Cineviz ve Venediklilerin, sonra da Fransız, Felemenkli ve İngilizlerin idare ettiği görülüyor.

İkinci Süleyman, yani kanunî Süleyman kendisile muasır olan Fransa kralı birinci Fransuvaya sadece şan ve şeref için memleketimiz dahilinde bazı ticaret hakları verdi. Fransızlar Türk şehirlerinde serbestçe ticaret yapabilecekler ve kendi emtialarını cüzî bir gümrük vergisile memleketimize ithal edebileceklerdi. Buna biz kapitölâsyon ismini veriyoruz. Kapitolâsyon yalnız ticaret sahasında değil, adlî ve idarî ve hatta son zamanlara doğru maarif sahasında da görüldü.

Kapitölâsyonu imza eden hükümdar öldükten veya hal'olunca eski şartlara yeni şartlar da ilâve olunarak ağdalı kayıtlar altına girdik. Ecnebî emtiası kapitölâsyon şartlarına tevfikan ucuz gümrükle girdiği için yerli mallarla rekabet ediyordu.

Daha fecii, on dokuzuncu asırdan itibaren bilhassa, ikinci nısfından sonra makinenin sanayie tatbiki, ticaret eşyasının fiatını fevkalâde düşürmüş, ecnebi emtiasına tahammül eden bir takım el tezgâhlarile yapılan yerli sanayiini, makine emtiasının son hamlesi parçalamıştı. Dolayisile sanayi ile ticarette gerileme başladı, imâlden iflâsa doğru yürüdü.

Fütühat devri bitüp tevakkuf zamanı başlayınca humsu ganaim azaldı. Cizyelerin arkası kesildi, devletin varidatı bu suretle azaldı.

Sarayın kendi varidatını temin eden menbaları kurumuşdu . Şimdi tımar ve zaamet arazisine göz dikildi. Bilâvaris vefat eden tımar ve zaamet mukataaya kalbedilerek saraya varidat menbaı olarak iltizama verilmeğe başlandı.

Artık vilâyetler müzayedeye konulmuştu. Bu da kâfi gelmedi. Anadoluya, Rumeliye taraf taraf tahsildarlar gönderildi İbrahim devrinde boyacı Hasan namında bir tahsildar indiği bir köyden para tahsil etmek istedi. Köylüler kendilerinde para olmadığını söylediler. Köylülerin hepsini birbirine bağladı. Ve kırbaçla dağlara sürdü. Köylüde olmıyan parayı tahsil için türlü işkenceler yaptı. On yedinci asırda hükûmetin ve halkın vaziyeti bu şekilde idi.

İbrahim namındaki deli padişahın kendi sadrıazamına yazdığı şu mektup meşhurdur.

"Bre müstevli yapulu kodoş;bre karpuz kafalı pozevenk. Ecdadım medineye bu kadar cevahir ve emval göndermişler. Adam gönderüp anda olan emval ve cevahiri cümle getürdesin. Ve illa senin derini soyup saman doldurmam mukarrerdir. Şöyle bilesin „

Bu keşmekeş on dokuzuncu asra kadar devam etti. On dokuzuncu asrın ortalarında tehlikeli bir çare bulundu . Devlet bütçesindeki açıkları olsun kapatmak için Avrupadan istikraz yapılmağa başlandı. İktısadî yarayı eyileştirmek için evvelâ kapitölâsyonları kaldırmak, saniyen memleketin istihsâl kudretini arttırmak lâzım iken bunların birine teşebbüs olunmadı.

1854 Tarihinden 1914 tarihine kadar 40 istikraz yapılmıştır.

Bu istikrazları da tetkik etmek icabederse pek hesapsız, hatta hiç bir düşünce ve mülâhazaya müstenit olmadan yapılmış olduğu anlaşılır. 1909 senesine kadar yapılan (35) istikrazın 3 danesi harp için, (25) danesi borç ödemek ve tedavül mevkiindeki banknotları ve bakır parayı kaldırmak ve açık kapatmak için, (3) danesi ihtiyaç namı altında, iki danesi teçhizatı askeriye bedelinin ödenmesi için, üst tarafı da Bağdat demir yolları ve tevhidi düyun için yapılmıştır.

Bu istikrazlar % 80 ile % 32,5 arasında tehalüf eder. Karşılık olarak gümrükler ve hükûmetin şahsiyeti maneviyesi gösterilmek üzere yüz kuruş senet verip 80 kuruş veya 32,5 kuruş alırdık.

1880 de alacaklılar İstanbula gelerek yeniden hesaplara bakıyorlar ve bu tarihte dyünu umumiye idaresi teşekkül ediyor. (Tuz, balık, tütün, müskirat, ipek) üzerine resim vazolunuyor. Damğa resmi ihdas olunuyor.

Lozan muahedesine tevfikan; 1912 senesinden evvelki istikrazlar ile bunlara ait faizler 912 - 913 Balkan harbi neticesinde Türkiyeden ayrılan arazi ve adalara mütesaviyen taksim edilmiş, bu tarihten sonraki istikrazlar da evvelki istikrazlarla birleştirilerek Türkiye hududu haricinde kalıp ta müceddeden teşekkül eden veya başka devlet lehine Türkiyeden ayrılan arazi sahiplerine taksim edilecektir. Yani : Bulgaristan; Yunanistan, Yugoslavya, Arnavutluk, Adalar, 912 senesine kadar olan istikrazlara; Suriye, Irak da 914 de kadar olan istikraz ve faizlerine, kendilerine düşen arazi hisseleri nisbetinde iştirâk edeceklerdir.

Mısır, Mısır gümrüğü karşılık olarak gösterilmiş olan 855, 891,894 istikrazlarını kâmilen deruhte edecek ve fakat diğer istikrazlardan üzerine hisse almıyacaktır.

Türkiye dahi elinde kalan arazi nisbetinde istikrazların ve faizlerinin ödenmesin iştirâk edecektir.

Düyunu umumiye idaresi lâğvedilmiştir. Yalnız dayinlerle icabı hale göre kendi memleketimizde veya kendi memleketlerinde müzakereler yapılmıştır. Bu müzakereler neticesinde 107 milyon borcun ödenmesine mutabık kaldık Bu seneki devlet bütçesinde düyunu umumiye için 45 milyonluk bir tahsisat vardır.

Kapitölâsyonlar Lozan muahedesinin 28 inci maddesine tevfikan (kâffei noktai nazardan) tamamen lâğvedilmiştir.

İnkilâp ve mümeyyiz vasıfları :

Türk istiklâl mücedelesine kadar yapılan hareketler, değişme hamleleri hep tereddüt içinde yapılmış; bu da yalnız asıl inkilâbın hazırlanmasına sebep olmuştur. Filvaki on sekizinci asrın ilk nısfında matbaa tatbik edilmiş,on dokuzuncu asırda mektepler ıslâhına teşebbüs olunmuş; 1826 da askerlik asrî bir şekle sevkedilmeğe başlanmış ise de, eski zihniyetin, iskolâstik terbiyenin yıkılması için hiçbir tetbir alınmamış, bilhassa iktısadî sahada katiyen bir hareket eseri garülmemiştir.

20 inci asır dünyasında hayatî rejimlerin kâffesi iktısadî proğramlara, iktısadî desteklere istinat ediyor. Onun içindir ki umumî harpten sonra Osmanlı imparatorluğu inhidam etmiş, bu zamana kadar yapılan değişme hamleleri onu bu inhidamdan kurtaramamıştır - çünkü iktısat siyaseti tamamen ihmâl olunmuştu. - Ancak Türk nesli, tarihin bütün safhalarında görüldüğü gibi yıkılan Osmanlı imparatorluğunun ankazını fırlatıp atarak yeni kuvvet, yeni ruh ile benliğini kurtarmış; genç, dinç, her varlıktan üstün Cümhuriyeti kurmuştur.

Şimdi inkilâbımızın mümeyyiz vasıflarını mütalaa edelim :

Birinci vasıf ihtilâl ve ihtilâlde muvaffakiyettir :

Mezarımı Ziyaret

Karan'ığın renginde ve renk renk karanlıkta,
Kefen bir bulut gibi önümde ağarıyor.
Arayorken kendimi bu belirsiz ışıkta
Yüreğimi bir korku , bin bir korku sarıyor .

Başımı Döndürürken duygularımın hızı
Yavaş yavaş sökülüp açılıyor kefenim .
Bir külçe darma dağın, bir külçe mor, kırmızı
Diyorum kendime : Bu, üç ay evvelki benim.

Etler düşmüş, kemikler birbirinden ayrılmış,
Kaburgalar baş başa dayalı iki tarak .
Uzun ve kara saçlar bir yanda karmakarış
Kapkara bir hamurdur kanları emen toprak..

Çene kemiklerini gizlemiyor dudaklar,
Alın, burun, göz, kulak sıradan erimişler.
Kararmış birer kömür gibi penbe dudaklar
Sırıtıyor bir inci dizisi gibi dişler.

Deriləri sıyırıp açılmış iki kalça,
Uzun kalçalar beyaz mermerden birer direk;
Kollar, eller dağılmış, parmaklar parça parça,
Bakıyorum bu günkü halime ürpererek ,

Üç ay önce bir deniz kadar canlı, dalgalı
Bir deniz kadar derin, renkli olan gözler
Şimdi birer mor delik, güneşlere kapalı,
Puslu perdeler inmiş birer aynaya benzer.

Şu dudaklar o zaman ne güzel bir biçimde,
Ne ölçülü seslerle açılır kapanırdı.
Ve başka dudaklara değmesile içimde
Yaşamanın en büyük zevkleri uyanırdı.

İncininçe bu leşin beş ay önce bir yanı ,
Acısı dağılırdı tırnaklarıma kadar .
Kim bilirki ne kadar yanıyor şimdi canı
Kemirdikçe topraklar, didikledikçe kurtlar.

Yaşamanın güneşi ufka yaklaştığı an
Vücut erişmek için yoruldu koşa koşa;
Kaldığını görünce yıldırımlı hızlardan,
Yol verdi tanrı o gün bu kırk yıllık yoldaşa.

Şimdi eski benliğim toprakla karmakarış
Bakt kça şaşıyyrum bıraktıkları yere :
Bambaşka ve yepyeni bir hayata atılmış
Fakat uzak, pek uzak duyğulu ömürlere.

Bütün eski halime yabancıyım şimdi ben,
Kendim sandığım şeyden ne kadar uzakmışım.
Gömüldüğüm çukuru bilmeseydim eskiden
Zavallı kılıfımı tanımıyacakmışım.

Mustafa Seyit

Mezun olurken..

Bu, bir cephane sandığı kadar küçük
Odanın içinde bu akşam
Karımla neler
neler düşündük !
Karım 18 yaşında
On sekizlik bir mermi !
Ben, 28 lik.
Demin de
Bir silâh çatısı gibi
Karımla baş başa verdik :
— Uzun sürdü
Eylûl . Teşrinevvel.. Teşrinsani :
Açl k !.
" Gözde „
Memede
Üç aylık .
Açlık, ne büyük şey !
Bir damladır yanında :
Aşk , ölüm ve
Koca Bahrimuh t ...
Git , git
Bitmez kolay
Üç ay bu, 3 ay !.
Üç ayda 92 gün var
2208 Saat
Süren bir deniz
Açlık : bir deniz
Deniz ki her yere çıkan bir yoldur
Biliriz !
Çanakkale
İstanbul
Gibi dort koca boğaz :
Karı , koca
Ana ve çocuk ..
Tıkıldık bir kör boğaza
. . . . . .
Usandım
. . . . . .
Yaza , yaza .„
Bu ,
1929 a ait bir hatıradır ,
Bu,
Geçmiş bir yaradır .
Kurudu , kabuğu kalktı .
Lâkin

Bir Sağnak Gecesi

Ufuklar karardı , sular karardı ;
Kapkara bir derya dondu boşlukta .
Kayalarda çakan fırtınalardı ;
Sazlar parçalandı engin loşlukta .

Bin bir alev yandı , söndü , parladı ;
Yuvarlandı , gitti tunç uğultular . . .
Yamaçlar tutuştu , dağlar harladı ;
Yandı, söndü... Söndü, yandı kuytular...

Setleri aşarak boşandı seller
Söndürdü bu yangın kendi kendini . . .

Esat Âdil

Akdeniz kıyılarında Doçaya cevap

Kanlı bir fırtınadan sonra yatarken yarımız,
Yürüdük karşı ufuklarda nöbet beklemeğe.
Bizi en sonra ulaştırdı büyük menkabeye.
Dolu dizgin bu uzun yolda uçan atlarımız:

Gömerek yerlere kaç can, kaç aziz kardeşimi?
Şu büyük arşa eriştik sağır eflâke çıkıp.
Koca bir devri yıkıp,
Biz ki en sonra kopardık kara bahtın başını.

Şuh kızlar gibi çapkın öperek sahilini,
Oynaşırken şu güzel dalgaların kumsalda.
Ak deniz : kalbini enginlere sessiz sal da.
Sor , ufuktan sana hasretle koşan sevgilini!..

Kabarırken yine bir kinle derinden,derine.
Ak deniz: dalgaların söyle eğilsin bu sabah.
Ak deniz: sen niçin içli değilsin bu sabah.
Yine Türkün kanı aksın mı derinliklerine?

Belki lâkayt döyüyorken kabaran dalgaların,
Şu uzun sahili hissiz ve vefasızca deniz!
Vurulursan düşerek belki sadasızca deniz!
Öpecek serpilerek alnımı kaç damla yarın ?

ALİ RIZA

Yeri kaldı ..

Konya — İstanbul

1929 — 1933

Refik Fikret

İnsanın içtimaileşmesi için bir takım teknik şartlar dahilinde yaşaması lâzımdır. Yani insanın hayatında tabiatla kenarasında bir takım mutavassıt materyalların bulunması şarttır. Bugünkü içtimaî insan tekniğe tahakküm etmektedir. Tekniğe (yaşama vasıtalarına) tahakküm edenler tekniksiz yaşıyanlara (yaşama vasıtası olmıyanlara) hakim vaziyettedirler. Emperyalist yaşarlar. Tekniksiz yaşıyanlar onlar için müstemlike insanıdır.

Osmanlı imparatorluğu yaptığı muhtelif değişme hamlelerine rağmen daima tekniksiz ve teknik sahiplerine mahkûm yaşamıştır. Bu yaşayış Sevr muahedesile hiç şüphesiz müstemlike oluşa doğru gidiyordu.

Bir memlekette millî inkilâbın olması için şu şartların bulunması lâzımdır.

1 — Tabiatla insan arasında bulunması lâzım gelen teknik vasıtaların bulunmaması ve tekniğe sahip başka bir memlekete mahkûm bulunması yani müstemlike oluşa doğru gidiş

2— Tekniksizliğe karşı yani tekniğe sahip olanlara karşı isyan.

3 — İsyanı başaracak kudretli bir şefin mevcudiyeti ve isyanın istinat ettiği ordunun maddî ve manevî kuvvetinin yüksek olması.

4 — İsyanda muvaffak olduktan sonra teknik vasıtalara sahip olmak. Yani inkilâba başlamak için inkilâbı yaratacak şefin ve muhtelif sınıftan çok mıktarda inkilâbı yürütecek gençler bulunması.

Türk istiklâl harbi; emperyalistlere isyan, müstemlike oluşa doğru gitmeğe isyan, hulâsa olarak tekniksiz yaşamağa isyan demekti.

Türk milleti inkilâp şartlarını yaşamış ve kendi şefini kendi arasında bulmuş, kendi teşkil ettiği ordunun maddî ve manevî varlığını bizzat yaratmış, tufeyli geçinen dünya emperyalistlerini karşısında boyun eğmeğe mecbur etmiştir.

Türk ihtilâli olmasaydı ne olacaktı?

1841 de dört yüz milyon Çinliyi afyon istihlâki için dünyanın en sert ve kan dökücü bir milleti olan İngilizler Çine ordular sevketmiştir.

1875 — 1900 arasında Hindistanda 26 milyon kişi açlıktan ölmüştür. Çünkü Hint toprakları İngiliz avcıları için avlanmağa tahsis edilmiş, İngiliz sanayi fabrikalarına yün yetiştirmek için beslenen koyunlara mera olmuştur. Çünkü İngilizler Hindistandan kendi menfaatlerine buğday ihraç etmişlerdir. Yalnız 1899 — 1900 senesindeki buğday ihracatı 60000 İngiliz lirası değerindedir.

Türk istiklâl harbi 17 milyon Türkü herhangi bir emperyalist hakimiyetten kurtarmıştır.

Cihan tarihinin bir benzerini kaydetmediği büyük kurtuluş cidalinde kanını döken yüce şehitlerin ruhlarının istirahatı için bir dakika sükût edelim.

. . . . . .

. . . . . .

Türk istiklâl harbi tekniksiz yaşıyan Osmanlı imparatorluğunu yıkmış, yerine asrın hayat şartlarını tamamen anlıyan teknik, içtimaileşmiş cümhuriyeti yaratmıştır.

İkinci vasıf, inkilâbın çalıştığı zamanın şartlarına galibiyettir.

A — Cihan iktısadiyatı makine ve dolayısile fazla istihsâl karşısında bir hummaya tutulmuştur. Fazla istihsâl az istihlâk karşısında duraklıyor. Bundan yalnız sanayici memleketler değil, ziraatçi ve ham maddeci memleketler de müteessirdir. Çünkü müşterileri olan fabrikalar buhran illetine tutulmuştur.

B — 170 milyon nüfusu havi Rusya cihan mübadele sahasından elini çekmiş ve istihsâl menbaları duraklamağa mecbur olmuştur.

C — Devletler birbirlerine karşı itimatlarını kaybetmiş, bu yüzden sanayici olmıyan devletler de sanayici olmağa başlamış, herkes kendi yağile kavrulmak zaruretini hissetmiştir.

Türk inkilâbının zamanı, böyle hasta, bozuk, dünya iktısadının yaşadığı zamandır.

İşte bu gayri tabiî devrede Türkiye içtimaileşmeğe, teknik hakimiyete kavuşmak için çalışmağa mecbur kalmıştır. Hem devletler camiasında siyasî muvazenesini tutmak, hem de iktısadî faaliyetini ihtiyacına kâfi bir hale ifrağ etmek zaruretindedir. Bunun için bilhassa iktısadî mevzuları evvelden görerek pilânlı çalışmak icabetmektedir.

İçtimaî adam olmak için yapılacak işlerden biri tabiatla kendi arasındaki vasıtaları (fabrikaları, fabrikaya lâzım olan malzemeleri) yaratmak lâzımdır. Bunun için de evvelâ sermaye yani banka ister.

1932 Senesinde Türkiyede mevcut olan millî bankaların mecmuu. cümhuriyet merkez bankası hariç olmak üzere, 46 dır Bu müesseselerin 430 şubesi vardır. Bunlardan yalnız Ziraat bankasının memleketimizin muhtelif yerlerinde (258),Osmanlı bankasının (75), İş bankasının (45 ,Adapazarı Türk ticaret bankasının (23), şubesi mevcut olup diğerlerinin mevcut şubeleri (1) ve (2) arasında tehalüf etmektedir. Cümhuriyet Merkez bankası ile mevcut müesseselerin adedi (47) olmakta, bu müessesemizin İstanbul ve İzmirde bulunan şubelerile birlikte bütün millî bankaların merkez ve şubeleri mecmuu (479) u bulmaktadır.

47 Millî bankadan yalnız(Sümer bank) devlet müessesesidir. İkisi Limitet şirket, biri emniyet sandığı, 43)ü anonim şirkettir. Osmanlı bankası isterlin, Selânik bankası fransız frangı, diğerleri kâmilen Türk lirası üzerinden muamele görürler. Osmanlı ve Selânik bankaları hariç olmak üzere diğer bankaların itibarî sermaye mıktarları 74 milyondur. Bunun 57 milyon lirası tamamen tediye olunmuş, İhtiyat akçası 5,2 milyondur. Millî bankalara mevduat yekûnu, 1932 senesi sonunda 112 milyon liradır. İkrazat mıktarı ise 111 milyon küsur liradır. Aynı sene nihayetinde kârlar (3,281,500) liradır. Bu bankaların içinden yalnız Selânik bankası 932 de (72000) lira, İstanbul bankası da (4581) lira zarar görmüşlerdir. Osmanlı bankasının sermayesi (5) millyon isterlindir. 1,250,000 isterlin ihtiyat akçası vardır. Mevduat yekûnu (13,594,500) isterlin, ikrazatı (13,268,500) isterlin, kârı (100,338) isterlindir.

Millî sanayiimize gelince :

Yene 1932 senesi sonunda millî sanayi müesseselerimizin adedi 1473 olup imal ett kleri bir senelik eşyanın kıymeti 138 milyon liradır.

Bunun yarısından fazlası ziraat, hayvanatı ehliye, balık ve av mamulâtı sanayii ve% 15 i sanayii tesciye% 7,5 ğu kömür, mermer taşı gibi sanayi istihraciye, mütebakisini diğer sanayi şubeleri teşkil etmektedir.

Dokuma sanayii istihsali senede (21) milyon liraya erişmiştir. Bu sanayide yünlü kumaş, ipekli mensucat, fanila ve çorap, yün ipekli trikotaj, kaput bezi ve diğer dokuma sanayiidir. Dokuma sanayi fabrikalarının adedi 351 dir.

Bunların 77 si ipekli, 75 i fanila ve çorap, 66 si havlu, peştemal ve hamam takımları, 52 si trikotaj, 31i yünlü ve ipekli muhtelif dokuma, 13 ü yünlü kumaş, geri kalanı da kaput bezi, yelken, potin bağı, kaytan,balıkağı, halat, ip, kınap fabrikalarıdır.

Bu fabrikalar memleketimizin muhtelif yerlerine — İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Ankara, Adana, Mersin, Kütahya, Eskişehir, Balıkesire — serpilmiştir.

Lozan muahedesile gümrüklerimizde

istiklâl kazanınca ecnebî malları üzerine vazolunan kayıtlar millî sanayiimizi daha ziyade terakkî ve inkişafa sevketmektedir.

Üç milyon lira sermayeli Alpullu şeker fabrikasının 1933 senesine ait kârı 1,217,833 liradır.

Üçüncü vasıf tek gaye, tek fırka oluşudur.

Fransız inkılâpçılarından biri ihtiâl devrinde dökülen kanlar için inkılâp çocukları biribirlerini yiyorlar dimiştir. Rus inkılâbında (9,112,647) kişi idam edilmişir.

Türk inkılâbında tek fırka ve tek gaye olduğu için bu kan dökülüşü (bir ikivaka müstesna) mevzu bahs olmadığı gibi her hangi bir duruş sebebide yoktur.

Türk inkılâbının gayesini İsmet paşa hazretleri inkılâp kürsüsünde şöyle ifade etmiştir:

"Türk Milleti olarak var olmak ve büyük insan ailesinde yüksek cemiyet olarak yaşamak Türk inkılâbının gayesidir. Türk inkılâbı büyük insan ailesinin saadetine hizmet etmeği vazife sayar. Ve bu hizmete imkân bulmak için Türk cemiyetinin çok kudret sahibi olmasını en esaslı şart bilmektedir.

Anlayoruzki, Türk milletinin hususî benliğini meydana çıkarmak ve sağlamlaştırmak Türk inkılâbının ameli vazifeleri içinde en esaslısıdır. Kadın erkek her Türk böyle bir cemiyetin kudretli uzvudur.

Dördüncü vasıf inkılâpçıların kemiyet ve keyfiyet kıymetidir:

inkılâbın teşekkül ve gayesi için inkılâp işlerine vasıtasız olarak bizzat rehberlik edecek fen ve ilim sınıflarının her şubesinden inkılâpçı adedi çok gençlere ihtiyaç vardır.

On dokuzuncu asırda Avrupada Milletler kendi inkılâpları için çalışırken çok ağır ve duraklı hareket etmişlerdir. Çünkü on dokuzuncu asır Avrupasında inkılâplar teknik kuvvtlere hükmeden burjuvazi sınıfının elinde genç inkılâpçılar ise burjuvazi sınıfının emrine bağlı idiler. Veya onların rızasına muvafık hareket etmek zaruretinde idiler. Binaen aleyh Avrupada inkılâp gençleri inkılâp için bilvasıta çalışmışlardır. Genç Türkiyede teknik kuvvetlere hâkim bir zümre olmadığı için genç inkılâpçılar bizzat tekniğe hâkim ve vasıtasız olarak inkılâbın bütün sınıflarile yakından alâkadar olmuş, onun içindirki Türk inkılâbı bir yıldırım hızı almıştır.

Son söz olarak şunları söylemek isterim:

İnkılâp, ona taraftar olan yaratan ve yürütenlerin omuzlarında yaşar. İnkılâba taraftar olmıyanların iradesi inkılâbı yürütenlerin iradesine körü körüne muti olmak gerektir.

İnkılâp kendine ne kadar taraftar ve yürüten kazanırsa o inkılâp o kadar normal ve çabuk temsil olunur. Onun için inkılâbın fikir ve ahlâkı en ücra bir muhite kadar hulul etmelidir.

İnkılâbı yapmak için evvelâ inkılâbın düşmanı olan İskolastik terbiyeyi, kurunu vusta zihniyeti memleketin her tarafında bilhassa köylerde öldürmek lâzımdır. Memleket bu kurunu vusta zihniyetini gayri tabii fikirler taşıyan köy imamlarından, sırtında heğbesile cerre çıkan başı sarıklı softalardan kazanmıştır. Köy imamının yerini köy muallimi dolduracaktır. Cer softalarının yaptıkları müfsit fikirleri baltalamak için de bavulu atının tarkesinde inkılâpçı münevverlerin köylere inkılâp fikirlerini yaymağa çıkması lâzımdır.

Bu vazifeyi bu gün kısmen ordu,kışlalar ifa etmektedir. Köyünden hizmeti askeriyesini yapmağa gelen genç köylü, Münevver fikirli zabit arkadaşlardan inkılâp fikirlerini almaktadır. Fakat bu kâfi değildir.

Asıl hedefe kavuşmak için elimizde iki müessese vardır. Bunlardan biri muallim mekteplerdir. Muallim mekteplerinin yetişdirdiği gençler yalnız inkılâbı anlamış değil, ayni zamanda inkılâbı anlatacak ve inkılâı yapacak kudrette tam manasile ferağet sahibi gençlerrolacaktır. Muallim köyde imamın yerini dolduracaktır. Bunun içinde muallim mekteplerini kadrosu inkılâp fikrî yolunda mümtaz muallimlerle ikmâl olunmalıdır. diğeride: Halkevleridir: halkevlerinde, yalnız mahallî, şehre müteallik, edibler, konferanslar gecesi gibî geceler yapmak değil, yine cer softaları gibi at sırtında - kadın ve erkek - köy köy dolaşmak, oralarda sıhhî, içtimaî, ziraî velhasıl kalkınmak, yükselmek için yapılması lâzım gelen bütün işler hakkında köylü kadın ve erkeklere irşadlarda bulunmak lâzımdır Seyyar sinama makinelerile bu mevzulara dair filimler göstermesi lâzımdır Bunları yapmak içinde inkılâbı anlamış ve anlatmağa, yapmağa muktedir gençlere ihtiyaç vardır. Yapılacak işlerin henuz bir proğramı yoktur. İnkılâbın bütün teferruatını ihtiva eden muntazam bir proğrama ihtiyaç vardır. Köylerde ve ihtiyaçlara göre bu proğramın teferruatında hususiyet görülür. Proğramın ana çizğileri şöyle olabilir. [Ziraat: köyün arazisi ne kadar? mezru kısım, gayri mezru kısım. Mezru kısımda neler ekiliyor? İhtiyaçtan fazlamı noksanmı? Fazla ise onun yerine ne ekmek lazımdir? Ziraat usulü makinalaşmamışsa, makinalaştırmak çaresi] [Sanyi ve iktisat: sanyi, iptidaî veya yüksek, iptidaî ise yükseltme çareleri, İktisat, köy veya köyler koopertiflei teşkil için çareler, teşebbüsler.] [Sıhhat: hatalıkların cinsi. hastaların mıkdarı, tedavi şekli nasıl? köy eczahaneleri yapmak Aspirin, kinin Alkol, tentirdiyot , Pamuk , Gazlıbez Lavdonom, Kolodyon. derece "Köyün en zeki gencini bir hastahanede uzun müddet bulundurmak„] [Ölüm vakaları: kadın ve erkek, çocuk. Bunların ayrı ayrı mıkdarları, ölüm vakalarının sebepleri. Ölenlerin yaşları] [Çocuk bakımı: çocuğun gıdası, yıkanışı, çamaşırları, oturduğun yer] [Mektep: mektep yaşındaki çocuklar, mektebe devam edenler, devamsızlık sebepleri, mektep binası, muallim, muallimin mesaisi, muallime verilecek direktifler.] [Sinema: gösterilecek filimlerin ihzarı, köylere sevki. Seyyar sieama makinaları] [Radyo: ekumelâtörlü ve radyo makinaları ile]

Bu programlar halkevleri tarafından mahalinde, dikkatli tedkiklerle hazırlanmalı; sonra kadın ve erkek, doktor, zırantçı, iktisatçı, hukukçu gençler tarafından tatbik olunmalıdır.

İnkılâp için çalışmak demek, yaratmak yükseltmek, içik bütün müşküllere, yoksulluklara, manilere rağmen yapmfk, yaratmak. yükseltmek için çalışmak demekdir. Binaenaleyh inkılâp genci yokluklara içinde, manialar içinde, müeküller karşısında çalışacak, yaratacak kudrette olacaktır.

İnkılâp genci, feragatkâr ve mütehammil, yılmayan, yorulmayan, döümeyen, yürüdüğü inkılâp yolunda muhakkek yol alan ve bu yolda hızlanan gençtir.

Velhasıl, inkılâbı korumak ve yürütmek için her keste genç, ihtiyar her Türkte inkılâp imanı bulunmak gerektir. İnkılâp imanı ne top nede batarya ile maglûp edilemez. Onu yenecek imanından daka kuvvetli bir iman olacakır. Onun için inkılâp imanı en büyük yenilmez iman olacaktır.

Nazım

Estetik

Estetik bütün beşeriyetin, tefekkürlerin tarihi, beşeriyetin hamlelerini estetiğin sistemlerinde, estetiği beşeriyetin hamlelerinde buluyoruz. Estetik; felsefe gibi her şeyi toptan kavrayor ve güzel anlatıyor. Estetik; varlıkların hem mebdei, hem müntehası.

Cemiyetin ihtiyaçlarile izah edilmek istenilen estetik ilim ve tefekkür olmadığı halde de doğrudan doğruya şuura hitap ediyor, inkılâplar yapıyor.

Cüzellikte orijinal bir mahsul fikr ortaya koymak kabiliyeti var.

Estetik, yalnız güzel öğretmek, insan yetiştirmek için reçeteleri, düsturları ihtiva etmiyor. Estetikte kiymet hükümlerini tadil edecek bir kabiliyet var. Yürüyeceğimiz yolları hep o aydınlatıyor. Faaliyetimizin esasını teşkil ediyor. İnsan hayalini değiştiriyor. Yeni bir insan hayalini inşaya çalışıyor.

Estetik,mefkûreye göre insan yaratmak emelinde. İçtimaî bir vakıa yine içtimai bir vakıa ile, müessese; yine o müessesenin tarihî bakışı ile tetkik olunuyor. Ahlâkçıların nazariyeleri şe'niyetleri ifade ediyor.

Fakat estetikte bütün bu unsurların işlerini kolaylaştıran, cemiyetin manevî mizacına hakim olan bir kudret var. Estetik, inkâr edici değil isbat, edici.

"Kant„ ın gaipler alemi, bugünkü içtimaiyatçıların kıymetler alemi dedikleri alem bütün hayatiyetini estetikten alıyor. Zekânın terakkisi pozitivzmi vücuda getirdiği halde estetiğin tekâmülü hiç bir zaman kendisini hiç bir zaman maziye ait bir hatıra haline indirmemiştir. Bugün birçok kıymetler felsefesi halinde estetik bazan akıl ve idrâkle yan yana yürüyor, bazan bunların elinden tutup yürütüyor.

Ne vahye, ne saltaya, ne de haricî tecrübelere muhtaç olmaksızın hakikatı güzellik ışığile bulabiliyoruz. Estetik; hiç yardıma muhtaç olmadan dünya içinde yeni bir dünyanın mevcudiyetini kavrıyor.

Bedii varlık; her an ruhun yeni bir aleme doğuşu.

Estetik gaye itibarile ilim gibi maziyi şe'niyetlerile tetkik ve izah değil, lâzım gelen inkilâpları işaret ediyor.

Estetik; bilmecburiye inkilâpçı ve bizzarure tefekkür ve tahassüsü karıştırıcı. Kütleleşmenin, kenetleşmenin, birleşmenin yarattığı millî güzellik, bu güzellik yaratılıncıya kadar bütün cemiyetlere ölümü, her şeyi küçük gösteriyor. Çözülmez gibi görünen bütün siyasî düğümlerin hallinde hep estetiğin eli var.

Estetiğin hedefi; eğlencelerin, bedii faaliyetlerin her günkü hayatımıza hululünü temin etmek.

Eflâtun hakikî ilim fazilettir, diyor. Hakikî ilim fazilet, faziletin yolunu da ancak güzelliğin ışığile bulmak mümkün olunca estetiğin ilimde, fende, ahlâkta, fazilette ne kadar yaratıcı olduğu aşikâr.

Sevkı tabiileri çok tahripkâr olan çocuk, bütün menfi ve yıkıcı kabiliyetlerini gönülden gelen samimî ve sıcak bir sesle derhal terkediyor.

Durmadan ağlayan bir bebeği, kulaklarını hırpalamadan çalınan bir parça derhal susturuyor.

İnzivayi seven, birleşmekten ve toplanmaktan kaçan bir arkadaşa samimiyetle yaklaşmanın yarattığı güzellik onu mutlak olarak cemiyetçi yapıyor. İçtimaiyatta, iktısadiyatta, siyasette, ahlâkta mesnedimiz hep güzellik. Ona dayanarak ilerliyen hadiseler çok müsbet ve verimli.

Faaliyetimizin bütün sahalarında estetiğin ışığına muhtacız. Doğruyu ve eyiyi bulmamız için evvelâ bedii olanı bulmamız lâzım Her doğru olan güzel ve her güzel olan doğru.

Hepimiz fikirde hakikat, ahlâkta eyilik, histe güzellik arayıcılarıyız.

Samime

Türk Adları

Abak
Abaka
Abakahan
Abatay
Abeş
Abuş : Abış
Abtekin
Abuşka H.
Abakay
Ablak
Acar
Acay
Açar
Açabey
Açatekin
Adı Gül
Adı Şen
Adı Can
Adı Ay
Adak
Aday
Afacan
Ağahan
Ağhan
Ağçan
Ağçahan
Ağça Beğun
Ağma
Ağan
Ağeçe
Ahses H.
Aka
Akat
Akay
Akahan
Akacan
Akabey
Aktekin

Akaalp
Aka gündüz
Akatay
Akamanış
Akasungur
Akbal H
Akbalık
Akbaş
Akbay
Akboğa
Akbudak
Akbulut
Akburak
Akcan
Akçakaya
Akçamak
Akcakoca
Aker
Akdağ
Akdeniz
Akyüz h
Akgün
Akdoğan
Akdoğdu
Akengin
Akhanım H
Akkoyun
Akhanım h
Akkurt
Akkuş h
Akmeşe
Aktan h
Aktaş
Aktalun
Aktuğ
Akgül h
Akdolon
Akkız h
Akten h

Aköz
Akşit
Aksunğur
Akhun
Akece
Akbegün
Akhanım h
Akdemir
Akdoğan
Akdolan
Akca
Aktay
Akgeyik
Aktelen
Akbıyık
Akotak
Akışın
Akat
Akı

Altıöz
Alankoya H
Alak
Aldemir
Alten
Altkin
Alcan
Alhanım
Alalp
Alp
Alpagut
Alpargon
Alptoga
Alphan
Alptekin
Alece
Alkan
Alpaslan

Ayata
Ayana
Aydemir
Aydeniz
Aydın
Aydınalp
Aygın
Aygör
Aygören
Aydoğan
Aydoğdu
Aydoğmuş
Ayer
Ayseli h
Aytekin
Ayyıldız h
Amur
Agma
Amaç
Alpgiray
Ayduk
Avdan
Aytülü
Altemiş
Amak
Aman
Amul
Akşit
Altaay

Aykul
Aygün
Aytekin
Akahan
Akacan
Aygan
Aday
Akhun
Armağan
Andaç

Balıkesir Halkevinin

1-1- 934 den 31-3-934 tarihine kadar üç aylık çalışma hulâsası

Umumî vaziyet:

Son üç aylık devrede halkevimiz maksada daha çok yaklaşıcı ve canlı hareketler yaratmıştır.

Halkevi sevgisi ve bağlılığı halkevciler arasında günden güne artmaktadır.

1 — Dil, Edebiyat: Tarih

A— Türk adları derlenüp elenmektedır. Bunlar Savaş gazetesile Kaynak Mecmuamızda neşrediliyor. Aynı zamanda bir kitâp halinde basılacaktır.

B — (Çebmiler) adlı ve Balıkhsir Çebmilerine ait eserin tapına başlandı.

G — Dil üzerinde Türk dili tetkik cemiyetinin direktifleri Dahilindeki çalışmamız devamlı ve muntazamdır.

D — Balıkesir millî mücadele tarihi için (Devşirme) ameliyesine başladık. Bu yolda yüzlerce vatandaşla temastayız. Mücadele tarihini alakadar eden her türlü vasikaları toplayoruz.

kütüphane ve Neşriyat

Okuma ve okutma savaşını her gün biraz daha artırıyoruz, Kütüphane ve mecmua, gazete salonlarına ortalama devam günde 90 nı geçmektedir. Kitâp adedi devamlı bir surette çoğalmaktadır. Şubeler için birer kültür kütüphanesi temini fikrini tahakkuk ettirmekle meşgulüz.

3 — Güzel san'atlar

A—Halhevi bandosu teşebbüsümüzden netice almak üzereyiz. Vilâyetin mülga yatı mekteplerinden kalma bando takımını evimiz için temin ettik. Bando amatörleri de hazırdır. Bir aya kadar halkevimizin bendosu çalışmağa başlayacaktır.

B— Muhtelif toplantılar, balolar, çaylı danslar tertip ediliyor.

C— Halk muskisini her fırsatta canlandırıyoruz. Yalnız muski ve koro harketimiz.

4 — köycüler şubesi

Bu şubemiz son aylarda ciddi ve plânlı bir çalısma içindedir. Köylülere köy kanunu ve tatbikatı öğetiliyor. Müşküllerine çare aranıyor. Köylere heyetler gönderiyoruz. Bu senede büyük bir köy bayramı tertibatı için çalışılmaktadır.

spor,Müze şubeleri

Spor şubemiz memleket spor işlerini alâka ile takip ediyor. Bir masa tenisi yaptırılmıştı. Atlı spora tekrar başlanacafır.

Müze ve kıymetli eserlerin korunması yelunda müsbet çalsşıyoruz. Halkevimizde muhafaza altına aldığımız eserler günden güne çoğalmaktadır.

Halk toplantıları

Evimiz muhtelif namlar, vesilelerle umumî halk toplantıları yapmakta ve bu töplantıların programında konfrans, musahabe, halk muskisi, şiir, monoloğ ve sair eğlenceli numaralar yapılarak ciddi mevzularla halk terbiyesi bir takım teferruat içinde telkin edilmektedir.

Halk toplantıları ve konfranslar daima muvaffakıyyetli olmuş ve her defasında bir çok dinleyiciler kalabalıktan yer bulamamışlardır.

1 — GAZİ günü

GAZİ Hazretlerinin fotografları-nın taliki münasibetile.

2 — Halk konseri

3 — Evimizin kuruluş yıl dönümü gündüz.

4 — Kuruluş günü münasebetile hece müsamere.

5 — Edebiyat gecesi

6 — Ömer Seyfettin gecesi

7 — Akbaş kahramanı Hamdi B. gecesi.

8 — 18 Mart zaferi.

9 — İkinciin önü zaferi

10 — Mimar Sinan gecesi

kostümlü balo

Güzel sanatlar şubemiz tarafından tertip edilen bu baloya 36 hanım ve üç erkek millî kostümlerle iştirak etmiş ve kostüm müsabakası yapılmıştır.

Evimizde verilen konferanslar

1— Mimar Sinan: ressam Kemal bey tarafından.

2 — Mimar Sinan ve eserleri.. mühendis İsmai Hakkı bey tarafından.

3 — İn önü zaferi: kaymakam Aziz bey tarafından'

4 — 18 Mart boğaz harbi: Kaymakam Aziz bey tarafından,

5 — Çanakkale harbinin siyasi, tarihi ehemmiyeti: muallim Kâzim bey tarafından

6 — Çanakkale: Esat Adil bey tarafından

7 — Millî mücadele tarihi: kaymakam Aziz bey tarafından'

8 — Akbaş kahramanı Hamdi bey ve hayatı: Feyzi bey tarafından.

9 — Ömer Seyfettln ve edebi şahsiyeti: Mualiim Baki bey tarafından.

10 - Ömer Seyfettin ve hayatı: Osman bey tarafndan.

11 — vicdan hürriyeti ve lâyıklık: Esat Adil bey tarafından.

12 — Şair Hayret efendi ve eserleri. muallim Mahir bey tarafından.

13 — Halkevleri: Feyzi bey tarafından

14 — Beşerin hayatında tekâmül ve inkılâp: Manisa mebusu Turgut bey tarafından.

15 — İktisadî tekâmüller: Manisa mebusu Turğut bey tarafından.

16 — Gazi ve gençlik: Esat Adil bey tarafından.

Bu halk tolantılarında ve konfranslarında altı binden fazla vatandaş bulunmuştur. Bundan başka bu üç ay içinde bazı şubeler aile toplantıları, çaylı danslar tertip etmişle rve Eskişehir sporcularına çay ziyafeti verilmiştir. Bu hususî toplantılarda beş yüzden fazla halkevici iştirak etmiştir.

Halkevimizin sakafi altında yapılan diğer toplantılar

1 — Himayei etfal kaza kongrası

2 — Himayei etfal vilâyet kongırası

3 — Kaya bey mektebi müsameresi

4 — Yoksulları gozetme birliği kongrası

5 — Merkez kaza köy muhtarları toplantısı

Okuma hareketi

Üç ay içinde okuma odası ile mecmua ve gazete salonuna dört bin beş yüz kadar vatandaş devam etmiştir.

Bu münasebetlerle bin dört yüze yakın vatandaş Evimize gelmiştir.

Halk evi Reisliği

"Tashih,,

"340„ ıncı sahifede [Ayrılık] başlıklı manzumenin yirmi birinci mısraındaki " yitiştirmişim „ sözü " yetirmişim „ olacaktır.

Matbaa kadrosu Hazirandan itibaren takviye edilmiş olduğundan mecmuamızın çıkışı kat'i bir intizama girecektir.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti
Yüksek Reisliğine
ANKARA